

THE
WILLIAM R. PERKINS
LIBRARY
OF
DUKE UNIVERSITY

Rare Books

Q. B. V.

MAGISTRATVS CIVILIS

Auctoritatem atque Potestatem non
nisi à DEO dependere,

Ex Divino S. Scripturæ Codice, & hujus atq; superiorum temporum Historia, cum primis Gallica,

Disputatione publica ac solemni,
sub tutela & Præsidio

Maxime Reverendi, atque de re

Sacra in universum meritissimi Viri

DOMINI

BALTASARIS BEBELII,

In Illustri hac Argentor. Academia

Doctoris atq; Professoris Theologi, scriptis
meritisque excellentissimi,

PATRONI AC PRÆCEPTORIS SUI,

nunquam non devotissimè venerandi,

Die 1. Decembr. Anno MDCC LXXXIII. in majori Auditorio
habenda, ostendere conabitur ejus

AUCTOR

MARTINUS DIFENBACH Mœno - Francofurtanus.

ARGENTORATI,
TYPIS JOHANNIS WELPERI.

ILLVSTRIS ATQVE AVGVSTÆ
SACRI R. IMP. LIBERÆ REIPVBLICÆ
FRANCOFORDIENSIS
AD MOENVM
INCLUTO
MAGISTRATVI,

Nominatim

DOMINIS
PRÆTORI,
CONSULIBUS,
SCABINIS,
SYNDICIS, atq̄
SENATORIBUS,

VIRIS

Generosa Stirpium Prosapia, Consiliorum gravi-
tate atque dexteritate, dignitatis item ac meritorum in
patriam magnitudine

EMINENTISSIMIS,

*Dominis suis ac Mæcenatibus Summis,
piissimo obsequio Exercitium hoc consecrat, & quæ anti-
qua votorum formula est, libens merito
donat atque dedicat*

Eorum ex religiosa subditorum lege humilimus

MARTINVS DIFENBACH.

*AMPLISSIMI PATRIAE
PATRES,*

Andem pietas silenti-
um rumpit , & quod dudum
debui , atque seriò etiam in vo-
tis hætenus habui , illa nunc
exsolvit. Ex quo enim vitæ aca-
demicæ rationes ingressus sum,
subinde cogitare cœpi , quem-

admodum pietatis negocium conficerem, & mo-
re institutoque nostratum sanctissimo studiorum
Vobis fructum offerrem. Eo consilio in nobilif-
simum doctrinæ caput de suprema Imperantium

potestate selegi , in quo elaborarem , & ex divi-
niori Scripturæ codice , superiorumque tempo-
rum actis atque jucundissimis antiquitatibus , ori-
ginem ejus perscrutarer. Etsi verò neque erudi-
tionis copia , neque ingenii subtilitate , expecta-
tioni Vestræ ullo modo me satisfacturum esse af-
firmare audeam, tamen futurum confido, ut Civis
Clientisque Vestri subjectissimi studium duntaxat
conatusque Vobis probetur, qui sciam, obsequia
quoque à Vobis æstimari. Dignamini igitur ,
PATRONI , specimen hoc meum tenue ea, qua
soletis, benevolentia accipere , meque immorta-
lis gloriæ Vestræ veneratorem , ac pro salute Ve-
stra , Vestrarumque Familiarum æternitate perpe-
tuum devotumque deprecatorum esse porro pa-
timini , qui nemini mortalium unquam in ea
obsequii gloria concedam ; Quod quin facturi
sitis , DOMINI , uti nullus dubito, neque etiam
summa Vestra Civibusq; nostris sat multumque
probata bonitas dubitare me permittit, ita vel so-
la , ut faciatis , argumenti quod offero , Vos
hortabitur dignitas. Valete, scribebam Argen-
torati die 27. Novembr. Anno CIO IOC LXXXIII.

Salutem

Salutem benevolo Lectori.

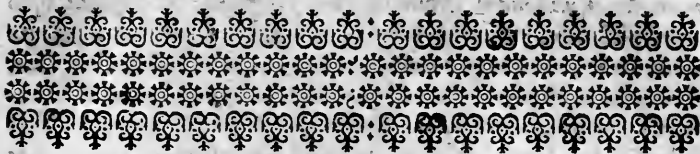
Quemadmodum cum pugna Pragensis esset pugnata, & victoria in partes Cæsarianorum concessisset, curiosiores observabant, id eo ipso tempore contigisse, quo in Ecclesia DEI explicabantur verba Christi Matth. XXII. 21. *Dare Cæsari quasunt Cæsaris, & DEO quasunt DEI*; Ita nos hoc quoque tempore nobis in memoriam ea ipsa verba revocamus, & cum verbis istis verba nostrorum confessorum etiam Augustanorū, quibus *de rebus civilibus docent, quod legitima ordinationes civiles sint bona opera DEI, quod Christianis liceat gerere Magistratus, exercere judicia, iudicare res ex imperatorijs & alijs presentibus legibus, supplicia jure constituere, jure bellare, militare, leges contrahere, tenere proprium, jusjurandum postulantis Magistratibus dare, ducere uxorem, nubere*, Et contra Anabaptistas adjungunt, quod *Evangelica perfectio non dissipet politiam, aut œconomiam, sed maxime postulet conservare tanquam ordinationes DEI, & in talibus ordinationibus exercere charitatem*. Itaque (addunt) *neccessario debent Christiani obedire Magistratibus suis & legibus, nisi cum jubent peccare; Tunc enim magis debent obedire Deo, quam hominibus*. A. C. V. Hæc illi Art. XVI. A. C. Quam confessionem Censores sine ulla exceptione receperunt, quod refert Apologia; Et hodie quoque meliores ipsorum approbant, ut visum est nuper in declaratione Cleri Gallicani, ab ipso Christianissimo Rege diplomate confirmata; Anno 1682, m. Martio, ejusdemque propositione prima. Cujus sententiæ etiam ideo hoc tempore meminimus, quod Præcellens atque Clarissimus Dn. *Martinus Disertbach* Mœno-Francofurtanus, S. Theologiæ Studiosissimus, Fautor, & Amicus noster plurimum dilectus & colendus, verteret in ea ipsa materia, & nobis obtulerit Exercitium aliquod Academicum, in solenni Auditorio habendum. Agit enim de *summi Magistratus auctoritate*, ut ea ab hominibus originem non habeat, sed ex *DEO*, cujus ille vices in terris sustinet & administrat, concedatur.

Degit ille olim in Celeberrima Saxonum Universitate, Witteberga, & usus est Venerandi Dn. D. *Abrahami Calovij*, nostri quoque olim præceptoris maximopere colendi, non tantum convictu, sed etiam instructissima Bibliotheca, ex qua sese multum profecisse

merito agnoscit, & ultro profitetur. Et, ne suis ipse Musis canere videretur, etiam in publico comparuit, & bis disputatoris locum occupavit; semel sub Celeberrimo Historiarum Professore Dn. Schürstisch / sub cuius præsidio Anno 1679. habuit disputationem *de primi Christianorum Imperatoris Constantini M. antiquitatibus*; Iterum sub auspiciis famigeratissimi Dn. Stolbergij, Græcæ linguæ Professoris, sub quo Dissertationem Academicam proposuit ad locum Apoc. I. 4. 5. 6. ut N. T. à *Solacismis* liberaret, Anno 1681. mense Julii. Cum Excellentissimorum aotum Virorum favorem his artibus sibi comparasset, & singulare æstimum sui laudemque eorum reportasset, inde discessit, & in nostram quoque Universitatem pervenit. In qua vero cœptam suã Witebergæ diligentiam egregiè continuavit; Nam colloquiis eruditorum Virorum avide operam dedit, Bibliothecas lustravit, Collegia etiam privata frequens adiit, in iisque qua audiendo, qua annotando, qua alia faciendo, munus egregii Studiosi præclare explevit. Tandem cum etiam in publico comparere, & specimen suorum profectuum proponere, suisque Patronis de meliore nota sese commendare vellet; elegit ipse, & elaboravit hanc de Magistratus Politici potestate materiam, collegitque ex variis, etiam Gallicanis scriptis, (ut linguæ istius nonnihil gnarus est,) quæ ad hanc sententiam spectare videbantur; Censuræ laborem suum subiecit, & impetrata disputandi venia nostrû sententiæ istius suæ & quidẽ sectionis primæ, (quandoquidem II. & III. angustia chartarum non capiebant,) præsidium honorifice imploravit; quod etiam ipsi denegare nolimus, præsertim in hac materia, quæ sese nemini non cordato ultro commendat. Mæcenates & Patroni studiorum observent, quæsumus, ingenium hoc, & suo ipsum favore dignentur, prosequanturque: Nulli enim dubitamus, quin insignis aliquando fructus in publicum ex eo redundaturus sit! Valere. Scribebam Argentorati die 27. Novembris, Anno M. DC. LXXXIII.

*Baltasar Bebelius. S. Th. D.
& PP.*

PRÆ-

P R Æ F A T I O.

Trocissima maximoque inter

complures, quibus primis Christianismi temporibus, ii, qui Christo nomen dederant, præter meritum obnoxii fuerant calumnias, ea fuit, quæ supremæ Magistratûs auctoritatis osores ac contemtores, omniumque tumultuum ac incendiorum auctores & suafores esse falso passim traducebantur: Ingentes de ea querelas passim apud Veteres legas, maxime eos, qui occasionem inde Apologeticos pro Christianis scribendi sumferunt, quos inter cum primis excellunt, *Quadrati & Aristidis* Apologetici Imper. Hadriano exhibiti, *Sereni Grannii* literæ pro Christianis, *Iustini Martyris* utraque Apologia pro Christianis ad Antoninos Imperatores, *Tertulliani* Apologeticus adversus gentes, *Athenagoræ* Oratio pro Christianis, *Melitonis Sardiæ* Apologia ad Aurelium Imper., *Apollinarii Hierapolitani*, itemque *Bardefanis*, nec non *Miltiadis* Apologiæ, *Minnicii Felicis* Dialogus quem Octavium inscripsit, *Origenis* libri adversus Celsum, *Arnobii* adversus gentes, *Cypriani* liber ad Demetrianum, *Augustini* de Civitate DEI, *Orosii* septem historiarum libri, *Prudentii* duo libri contra Symmachum, & id genus alia in rei Christianæ defensionem exarata scripta, quæ vel perierunt partim, partim etiam cum fructu ad honorem innocentiamque Christiani nominis leguntur. *Christianum hominem omnium scelerum reum, Deorum, Imperatorum, legum, morum, natura totius inimicum putant*, scribit *Tertullianus* in suo Apolog. cap. 2. fol. 15. *sacrilegii & Majestatis rei convenimur*, idem refert in eod. cap. 10. fol. 31. *summa hæc causa imò tota est*. Et in libello ad Scapulam, cap. 2. fol. 88. *Circa Majestatem Imperatoris infamamur,*

mur, tamen nunquam Albiniani, nec Nigriani, vel Cassiani, (Jab Avidio Cassio, Pescennio Nigro, ac Clodio Albino sic dicti, qui adversus Severum Imp. rebelles extiterant, quorum histotiam Dio, Vulcatius Gallicanus, Ælius Spartianus, & Julius Capitolinus scriferunt) inveniri potuerunt. Eadem de Cassiis, Nigris & Albinis habet in Apolog. c. 35. fol. 63. ut mirer Doctissimum Gronovium in notis suis ad Grotii librum de Jure B. & Pacis, p. m. 51. a. ex nimio forte terga Monarchomachorū placita amore, eorum causam agere velle, quum vix verosimile videatur, Tertullianum ad gentes scribentem, ex re dubia argumentum pro causæ suæ bonitate desumtum fuisse. Publici hostes Christiani, quia Imperatoribus neque vanos, neque mentientes, neque temerarios honores dicunt, quia vera religionis homines etiam solennia eorum conscientia potius quam lascivia celebrant. apud eundem in Apolog. cap. 35. fol. 62. quibus simul quid calumniæ originem ansamve dederit, indicatur, quod latius exponitur à Meldensi Episcopo Jacobo Benigno Bosueto, dans son discours sur l'histoire Universelle Tom II. §. 12. p. 127. seqq. & à Dn. D. Præfide in Antiquit. Eccles. Secul. I. pag. 148. & Secul. III. pag. 885. & 886. Quam inique etiam Cyprianus auctor iniqui nominis & signifer nefaria conspirationis à Galerio Maximo Proconsule Romano nominatus fuerit, Pontius, spectator & Comes martyrii Cypriani in Actis passionis Cypriani, (si modò omnia, quæ in actis illis habentur, Pontium auctorem agnoscunt, quo de dubius est Baronius Tom. II. Annal. ad ann. 260. num. 42. pag. 687. edit. Mogunt.) observavit. Notum porrò est ex iis, quæ rerum in Ecclesia gestarum historiæ debemus, quò impietatis Neronem monstro quam homini similiorem Imperatorem, furor ejus abriperit, quando Gentium Dominam Romam incendio consumere, scelerisque hujus invidiam in Christianos derivare conabatur. Vid. Tacitum Annal. lib. XV. p. m. 278. edit. Plantin. & adde Baronium Tom. I. Annal. ad ann. 66. pag. 719. seqq.

Egregiè hinc, cur sanctissimus Martyr Polycarpus asino impositus adque leonum rugitus ac ignis flammæ ducendus, ab Herode Smyrnesium Irenarcha vehiculo exceptus ductusque in urbem Smyrnam fuerit, interpretari possumus, apud Euseb. Histor. Eccl. lib. 4. c. 15. p. 131. Irenarcha videlicet munus erat, seditiosos homines, & pacis publicæ turbatores comprehendere, & ad judicium tribunalia

*nalia perducere, ut Augustinus Epist. 140. & 150. docet. vid. Valesii anno-
tar. in citatum Eusebii locum p. 71. a.*

fuere Christiani, ut vel eorum nomen sufficientem accusatorum
criminum probationem judicârint. *Bonus Vir*, querela est pagano-
rum apud *Tertull.* Apolog. cap. 3. fol. 16. *Cajus Seius, sed malus
tantum quod Christianus.* *At accusasse si sufficit, quis innocens
erit?* paganis respondeat ipse paganus *Ammianus Marcellinus*

lib. XVIII. Ipsa certè Christianorum facta moresque ad Magistri
sui, injustæ quam patiebatur vi nequaquam resistentis, exemplum
compositi, calumniam hanc sat superque refutârunt, ut tamen
cessaret nunquam impetrarunt: *Pronis enim auribus calumnia
excipitur, laudi rara est fides*, egregium *Grammondi* dictum est in

Histor. Gall. lib. 2. p. 171. Solatio interim esse ipsis poterat, quod
ex sacro Codice nossent, piis Vet. Test. Prophetis eandem planè
dicam seculi hujus filios perpetuò scripsisse, exemplo *Davidis* 1.
Sam. XVIII, 8. XX, 31. XXII, 13. *Elie* 1. Reg. XVIII, 17. *Je-
remia* in diviniore suo vaticinio, c. XXXVII, 13. & c. XXXVIII,

4. *Christi* maxime Servatoris nostri, qui idem fatum non tantum
in vita, sed & cum primis tempore mortis suæ, Luc. XXIII, 2. *Jo-
han.* XIX, 12. expertus est, idemque experturos discipulos suos
esse longè ante iis prædixit, Matth. X, 24. *Joh.* XV. 20. Meren-
tur hîc legi, quæ *Magnus noster Lutherus* in explicatione capitis
XVIII. *Johannis*, hac de re disserit, Tom. Altenb. IV. pag. 667.

b. ubi in specie *Lutherana*, & pag. 682. b. ubi in genere *totius*

*Wer unter dem Evangelio seyn will / inquit citata pagina, und das Kreuz
Christi tragen / der muß sich erwegen / daß er ein Auführer gescholten wer-
de. Er muß sich auch nicht ärgeren / daß man das Evangelium auführ-
risch schilt / dann die Passion gibt Christo diß Urtheil / daß Er als ein Auf-
ührer sterben muß / und die Heil. Schrifft atbt dem Evangelio diesen Nah-
men / daß es ein auführische Lehr von der Welt genennet werde.*

Christi Ecclesia, idem fatum esse, atque initio statim fuisse, osten-
dit. Miretur autem jure quis, calumniam illam de Christo non
in Judæa tantum permanisse, sed & Romam inde volâsse, ubi
Suetonius in vita *Claudii* lib. V. p. m. 519. non veritus est scribere,
Judaos impulsore Christo tumultus edidisse, intelligens per Judæ-
os Christianos, qui tum sub Judæorum appellatione apud Ethni-
cos harum rerum parum consultos passim veniebant; quod pluri-
bus

bus exemplis confirmant. *Kortholtus* de Persecut. Eccles. procem. num 3. sect. 2. & sect. V, 33. atque *Huelius* in Demonstr. Ev-ang. p. m. 58. & 62. Chresti verò nomine Christus salutis nostræ Dux & Restitutor pro temporum illorum more intelligebatur. Vid. eosdem auctores, illum de Calumn. Pagan. p. 188. hunc in citata Demonstr. p. 61. *Paulo* etiam Apostolo calumniâ illam non pepercisse ex Actuum Apostolicorum historia constat. Vid. Actor. XVI, 20. XVII, 7. XXIV, 5. 12. XXV, 8. Unde is exhortatur 2. Cor. VI, 4. seqq. *In omnibus sistamus nos ut DEI servos, in verbo veritatis ac virtute DEI*, δια δόξης ἡ ἀτιμίας, δια δυσφημίας ἡ εὐφημίας ὡς πλάνοι καὶ ἀληθεῖς &c. Adde *Lutherum* Tom. VI. Opp. Altenb. p. 790 a. Neque cessavit convitium hoc, utut Christianorum hostes sub IV. sæculi initium regimen imperiumq; cedere illis coacti fuerint, Constantino M. primo Christianorum Imperatore, (ita *Eusebius* expressè de Vita

Titulum honoremq; hunc alii Philippo Arabi Antecessoris sui Gordiani Parricide tribuunt, quo de disputantes invicem vid. Dorscheu & Wetstenium, negantem id alterum, alterum affirmantem, illum in Tunica Christi inconsultili cap. 1. §. 66. seqq. hunc in Epistola Origenis ad Africanum, Auctoribus Te Journal des sçavans A. 1675. impensè laudata p. 102.

Constant. lib. 4. cap. 74. adde *Valesium* in notis p. 255. b.) circa annum Christi CCCXII. ad Christianæ Religionis cultum disciplinamque animum advertente. Nam & *Athanasii* patientiam illud exercuisse, ejus Apologia Tomo ejus Operum primo extans, tum & *Sozomenus* in Historia Eccles. lib. 2. c. 21. seqq. & ex recentioribus *Maimburgius* Histoire de l'Arianisme Tom. I. lib. 2. p. m. 98, 105. seqq. 122, 135, 156, seqq. manifestum faciunt. Prolixo mihi cum in præfatione esse non liceat, quæ *Hilario*, *Basilio*, *Chrysofomo*, *Ambrosio*, aliisque similem in modum acciderint, commemorare nolo. Neque etiam *Waldensium* nunc Patronus adversus eorum calumniatores ero, quod eorum innocentiam hac in parte Doctoris *Dannhaueri* piæ beatæque recordationis Dif- fertatio de Waldensium Ecclesia Sect. I. Artic. III, §. 29. & Sect. III, §. 12. & 18. itemque Artic. IV. §. 10. fatis jam vindicavit. Mirum hinc haud esse poterit, neque *Lutherum nostrum* ejus- que sequaces calumniæ illius aculeos declinare potuisse, quo de conquerentem ipsum audi ex præfatione ejus in Articulos Smal- caldi-

caldicos pag. m. 300. *Fuit Wittenbergæ Doctor quidam ex Galliis missus; qui nobis palam indicabat, Regi suo cerio certius persuasum esse, apud nos nullam esse Ecclesiam, nullum magistratum, nullum conjugium, sed promiscue omnes pecudum more vivere pro arbitrio. Dic jam, quo vultu nos coram tribunali Christi in ultimo iudicio sint aspecturi ii, qui tam crassa & proaigiosa mendacia Regi & aliis regnis per sua scripta inculcârunt cen veritatem.* Eandem querelam summo cum animi mœnore passim in scriptis suis repetit, egregieque calumniam illam refutat Tom. I. Altenb. pag. 559. b. Tom. II. p. 81. b. Tom. III. p. 111. b. 115. a. Tom. IV. p. 667. b. 683. a. Tom. V. p. 530. b. seqq. & 1143. b. Tom. VI. p. 791. a. &c. In simili materia vide epistolam Augustæ A. 1530. scriptam Tom. V. Luther. Altenb. p. 27. b. quomodo Hispaniæ Cancellarius Alphonsus amice cum Melanchthone collocutus, eidem significârît, *persuastos esse Hispanos, Lutheranos in DEUM & S. S. Trinitatem non credere, Christum mundi Salvatorem, & B. Mariam nihili facere, ita ut non dubitent, si hominem Lutheranum occidant, majorem se DEO cultum prestare, quam si Turcam è medio tollant, sicut & non dubitavit Reginaldus Polus Cardinalis, & nisi de Lutheranismò suspectus fuisset à quibusdam redditus, Pontifex summus post Pauli III. mortem, (vid. Maimbourg Histoire du Luther Tom. II. lib. 5. p. 123.) scribere, Defens. pro Unit. Eccles. lib. 3. fol. 78. Si Romanus Imperator Constantinopoli imminens victoriam in manibus haberet, se tamen ipsum revocaturum atque auctorem ipsi futurum, ut Turcicum semen in Germania exortum prius evelleret, quam mentè & Adriano VI. Pontifici fuisset, literæ ejus ad Proceres Imperii Romani Anno 1522. Norimbergæ congregatos datæ docent, habentur ex Tom. II. Luther. Altenb. p. m. 228. b. Eadem de Georgio Saxonia Duce vide Tom. VI. Altenb. p. 32. a. Eadem accusatione Luthero nostro molestus est qui nuper admodum in Galliis Lutheranismi historiam scripsit Ludovicus Maimburgius, quondam Jesuita nunc v. Parisiis S. Victoris Abbas, vid. ipsius Histoire du Lutheranisme, Tom. I. lib. 1. p. 71. & lib. 2. p. 110. & 119. itemq; lib. 3. p. 205. & 213. quo de in ipsa Disputatione quædam dicuntur. Spectant huc etiam literæ A. 1531. mense Febr. ad Reges atque Principes exaratae, in quibus Principes ut*

vocabantur Protestantes, se suarumq; Ecclesiarum sacerdotes variis adversariorum calumniis onerari conqueruntur, quas inter familiam ducat, quod Magistratum damnare, legumq; omnium dignitatem enervare accuserentur. Ad quas literas Gallia Regem Franciscum benignè respondisse, gratiasq; Principibus & Civitatibus de communicato sibi tanti ponderis negotio egisse, ostendisseque gratam admodum sibi esse criminationum objectarum purgationem, probasse etiam ipsorum de vitiis emendandis postulationem, atque eadem se cum ipsis esse voluntate, dixisse *Petrus Suavis Polanus* refert, in *Histor. Concil. Trid. lib. i. p. 63. & 64.* Non mitius de Lutheri doctrina sensit *Carolus V.* in edicto, quod adversus eum *Wormatiæ 1521.* publicavit, quodque apud *Lutherum Tom. I. Altenb. pag. 736. seqq. & Tom. II. p. 763.* Itemq; *D. Calovium* in *Historia Syncretistica p. 90.* habetur, ubi verò vide egregiam Lutheri defensionem *Tom. V. p. 545. seqq.* & adde scriptum ejus contra *Dresdensem*, p. 559. seqq. Hæcque calumnia cumpiis causa fuit confectio nostrarum Ecclesiarum Confessionis Anno 1530. *Augustæ Vindelicum* *Carolo V.* oblata, sicut & in fine *Articuli XXI.* & in reliquorum principio adj. ctum est: *Nec habeat fidem Casarea Majestas iis, qui, ut inflamment odia hominum adversus nostros, miras calumnias spargunt in populum.* Vid. *Venerandum canitie Senem Dn. D. Abrahamum Calovium*, in *Exegem. August. Confess. proleg. cap. 3. §. 2.* Semina autem calumniæ illius fuere, partim mentiendi libido odiumque erga veritatis confessores, partim verò minus rectè intellecta nostrarium de spiritali libertate, deque Principum summitate neque *Papæ* neque *Clero* subjicienda doctrina; forte nec pauca illi doctrinæ accepta ferenda sunt, qua impiè admodum disputatur, probabile esse non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat. Quo de epistola legi potest inter literas provinciales *Ludovici Montaltii*, quinta atque decima p. m. 421. seqq. & adde notas *Wendrockii* p. 438. Quod dogma meritò hodiernus Pontifex *Innocentius XI. 1679. d. IV. Martii* excommunicationis fulmine feruit. Æque, si non magis ferienda detestandaque verba sunt *Adami Conzenii*, libr. 9. *Polit. c. 17. p. 666.* *Omnium discordiarum, odiorum, bellorum civilium, rebellionis in Imper. Romano, causas esse predicantes Luthera-*

*theranos & Calvinianos quocunque nomine appellentur. Quibus paria habet Erbermannus Jesuita in Irenic. Cathol. cap. 12. p. 178. Scilicet, verba sunt nostri Dannbaueri in Præfat. Hodonor. Pap. Constat multis fidem Lutheranam sic descriptam ac depictam esse, ut Ecclesiam Lutheranam Synagogam Diaboli esse putent. Perinde uti veteribus Christianis terræmotuum, sterilitatis, malorumque similium causæ imputabantur, talesque passim de iis sermones habebantur, quasi ob superstitionem & sectam tertium genus hominum, & inter Græcos Barbarosque neutri essent, quo de egregius planeque incomparabilis locus apud Tertullianum in Apolog. est, cap. 40. fol. 69. edit. Franeker. Illis nomen factionis accommodandum est, qui in odium bonorum & proborum conspirant, qui adversus sanguinem innocentium conclamant, pratextentes sanè ad odij defensionem illam quoque vanitatem, quod existiment omnis publica cladis, omnis popularis incommodi Christianos esse causam, si Tyberis ascendit in mœnia, si Nilus non ascendit in arva, si Cœlum stetit, si Terra movit, si fames, si lues, statim Christianos ad Leonem. Et quoniam theses quædam de sententiâ Patronorum, quorum & nutus legis loco apud me veniunt, conscribendæ erant & ad disputandum proponendæ, constitui de auctoritate magistratus cœlitus derivanda, disputando ostendere, quam procul ab omni ejus contemtu Ecclesiæ nostræ Evangelicæ Doctores absint, quamque vix ex aliis sint, qui tantum Principibus honorem ex verbi divini præscripto tribuant, certus, quot etiam scopulis atque difficultatibus malorum hominum perversitate doctrina hæc subiecta sit, tot ac pluribus, rectè & ad DEI mentem si proponatur, gaudere eam utilitatibus ad Ecclesiam pariter ac Rempubli-
cam redundantibus. Erunt fortè, uti nunquam qui alios carpunt defunt, quibus & scripturæ genus leve admodum, neque summorum Virorum aspectu dignum, & conatus hi mei juveniles, neque ex ingenio, neque ex industria laudandi videbuntur, quorum ut censuram æquam esse opto, ita hominem me esse, humanisque infirmitatibus nequaquam exemptum, diffiteri neq; volo neq; possum jure. Meo post DEum rem remigio, ut ille ait, gessi, cumque iis quos causæ nostræ bonitas inimicos experitur agens, sinceritati studui atque modestiæ, quæ & ætatem, in qua sum, maximè decet, vixque ulli mortalium, qui animum affectibus non
habet*

habet impeditum, displicere potest vel certè debet : Omisi, fateor nihil, quod & ingenii & librorum curta supellex suppeditare potuit, repeto autem in reliquis illud veteris Poëtæ Græci.

Ἄλλ' ἢ γὰρ πῶς ἐστὶν αὐπνῶς ἔμμεναι αἰετὶ
 Ἀνθρώπων.

At non fas homines vigilantes perpetuò esse.

Caput verò summaque erit : *Unde Magistratus superioresque quivis potestatis atque auctoritatis sua originem deducere atque derivare debeant ?* Quod tribus includetur sectionibus : Prima quid nostratis Ecclesiæ Doctores sacris literis conforme esse existiment, exponet : In secunda quod illis contrarium refutabitur, & tandem quid hujus doctrinæ intuitu Principes, subjectosq; iis deceat, in tertia ostendetur. In prioribus duabus scientiam ac *θεοσιαν*, in postrema *πράξιν* ac prudentiam, quantum per virium imbecillitatem licebit, conabor acquirere. In omnibus verò celebre illud Servatoris nostri oraculum observare studebo, quo *DEO qua DEI sunt, & Casari qua Casaris sunt reddenda monuit*, Matth. XXII, 21. *ut DEO*, (quæ Celeberrimi *Bœcleri*, de Auspicio regio, c. 2. §. 7. brevis commentatio longeque præstantior est nequissimi Miltoni depravatione, in Defens. pro Populo Anglic. cap. 3. pag. 74.) *Casarem conjungeret pariter ac subjungeret, neque tamen subjungendo minus quam conjungendo eminentia quandam communionem denotaret.* Faxit Deorum DEUS, & Regum summus Rex, ne vel timori ejus, vel Principum etiam honori quicquam detrahentes, nostrique quod officii est peragere semper solliciti, feliciter hæc perficiamus, gaudiaque aliquando æterna cum cujusvis nunquam terminanda salute, Reges atque Sacerdotes coram DEO constituendi experiamur.

SECTIO PRIMA.

§. I.

Quandoquidem jam in præfatione paulò fortè verbosior fuerim, idq; ob morem jam receptum, ut nulla præfatio bona censeatur, quæ longiuscula non sit, uti prolixitatem præfationis suæ ad primum Tomum Petri de Marca, de Concordia Imperii atque Sacerdotii in præfationis ad Tomum II. finè *Baluzius* excusat,

circa

circa vocis Magistratûs etymologiam ceu Grammatici vocant, atque originem ostendendam haud multum occupabor, quamvis, ne quid existimandum putem, dissimulem, præ reliquis eorum sese mihi probet opinio, qui vocis Magistratus natales in supino verbi *Magistrare*, quod Festo interprete regere, temperare significat, & hujus in voce *Magistri* quærunt, quam olim apud Romanos, Dictatori supremaque potestate gaudenti tributam fuisse, Romanæ Historiæ scriptores passim testantur. Altius vè Unde forte nostri *Burgi-Magistri*, *Bürgermeister* / *Stättmeister* / *Ammmeister* &c. quos vulgò *Consules ac Pratores* imitatione Latinitatis prisca & emendata vocant, originem traxisse suam dicendi sunt, quam verò cave ante Ottonis M. tempora ponas, siquidem ejus primium auspicio, post decessum Franco-Carolingica stirpis in Republica Germanica *Burgimagistri* instituti sint, sequentibus post eum Franco-Salicis atque Suevis. Confer doctissimi Lehmanni *Chronicon Spirense* lib. 2. cap. 22. & l. 4. c. 11. & ex eo Clarissimum Dn. Schurzfleischium, in *Historia veteris Regni Burgund.* c. 1. §. 4. lit. D.

rò si rem inquiras, haud multum intererit, *Magistri* dictionem an ab adverbio *magis* deducas, quod *magis* cæteris *Magister* possit, vel quod *magis* quam cæteri diligentiam atque sollicitudinem rebus quibus præest, debeat, quo *Fabro-Buchnerianum Lexicon* inclinat, an vero à Græcorum superlativo μέγιστος, ut *Vossius* vult in *Etymol. Ling. Latin.* pag. 303. b. sive, quod alii malunt, à Persarum *Magis* quos Regibus à consiliis fuisse, iisque tanquam rerum interpretes semper adstitisse, & quorum sine consilio nil Regibus decernere licuisse, ex *Strabone*, *Dione Prusæo* itemq; *Cicerone* observavit Celeberrimus *Stolbergius*, (quem *Wittenbergæ* cū viverem, Doctorem ibidem meum fuisse jure gloriatur) in brevi sua de *Magis* Comentatione §. 8. Id quod & de prisca Germanorū Sacerdotibus *Tacitus* narrat, de *Moribus German.* p. m. 438. edit. Plant.

§. 2. Utimur autem vocabulo Magistratus, neque notionem abstractivam, pro ipsa qua imperantes pollent potestate atque auctoritate, uti Latinorum formulæ habent, gerere *Magistratum*, obtinere *Magistratum*, abdicare se *Magistratu* &c. neque nimis speciali atque ætiori, qua illi tantum Magistratus dicuntur, qui in Urbe vel Republica aliqua præcipiendi facultate gaudent, quique Regum atque Principum dominio, vel subjacent, vel postponuntur, vocarique cum adjectione municipales, vel oppidani solent,

lent, sicut & Romæ erant, vel majores, vel minores Magistratus : *Majores*, Consules, Prætores, Censores, &c. *Minores*, *Ædiles*, *Quæstores*, de quibus vid. *Andr. Dominici Flocci* eximium libellum de *Romanorum Magistratibus*, quem nescio cur quidam antiquo scriptori *Lucio Fenestella*, *Plinio*, *Agellio*, aliisque sæpe laudato adscripserint, quo de *Martin. Hanckius*, de *Script. Ret. Roman.* p. 196. sed *laxiori & concreta*, pro quibusvis superioribus, qui aliis regendis ac defendendis præfunt, sive Reges sint ac Principes, sive horum vice in Regno aut civitate aliqua fungantur. Et ita *Ciceronem* primo de *Officiis* voce Magistratûs usum legimus, quando scribit : *Est proprium munus Magistratus intelligere, se gerere personam Civitatis, debereque ejus dignitatem & decus sustinere &c.* Neque tamen nimis laxè accipiuntur vocabulum *Magistratus*, sicuti *Plutarchus* : *Virum bonum à natura Magistratum designari*, itemque *Euripides* : *mente qui prudente pollet eum Magistratum gerere* dixere, & *Cicero* sapientem nunquam privatum esse *Nasicæ* exemplo probavit, apud *Grotium* de *J. Belli & Pacis* lib. II. cap. 20. §. 9. p. 360. Minus enim accuratè probum quemque jus aliis imperandi habere dici posse, quivis facile videt ; Taceo alia quæ inde derivari possent absurda.

Ut mirer Grotium l. c. scribere : Quæ tamen in Republica intelligenda sunt, quatenus ejus leges id ferunt. *At ubi ea Respublica, in qua ejusmodi leges vigeant, qua & quemvis probum ac honestum Virum summa statim potestatis participem faciant, neque agnoscant semper imperantes, nisi ex omni parte beatos ? Quam multi forent sic, quibus Plautinum illud: sine suffragio populi ædilitatem hic quidem gerit, exprobrare liceret.*

§. 3. Civilem sive Politicum dum Magistratum appello, cujus me auctoritatis ac potestatis originem ostensurum in hac Dissertatione esse pollicitus sum, *Jacobi Arminii*, Celebris illius apud Batavos passim notæ *Arminianorum* sectæ conditoris, vanam subtilitatem contemno, quando in Articulis nonnullis diligenter perpendendis, Articulo de Magistratu primo, Opp. p. 788. minus rectè Magistratum summum Politicum aut secularem dici asserit, quia hæ voces *Ecclesiastica & Spiritualis potestati opponerentur, à qua Magistratus summus excludi non deberet*, quasi non nisi ob hanc rationem Magistratus dici posset politicus ac civilis ? Neque nos Magistratui jus, quod vi cœlestis suæ originis in rebus Ecclesiasti-

fiasticis habet, denegamus, putamus tamen aliam adhuc, cur Magistratum cum adjectione Politicum ac Civilem nominemus, dari posse rationem; vel quod non nisi ex Civibus atque personis Politicis constet, constareque debeat, vel quod ἡ πόλις atque civitas, ejusque gubernatio majorem curarum ejus partem conficiat, vel denique quod Civium hominumque ἐν πολιτείᾳ viventium, salus curæ cordique semper summo Magistratui esse debeat. Philosophus *subjectivè* eum, *objectivè*, atque *finaliter* sic dici enunciaret.

§. 4. Sed video, quò magis prolixitatem in limine vitæ constitui, eò minus voti reddor mei particeps: Igitur ne pluribus memet ambagibus implicem, ne attingam quidem vel brevissimè alias vocis Magistratus vel ambiguitates, vel apud alios populos ac gentes, & nunc & olim eam exprimiendi consuetas dictiones, quas synonyma aliàs vocamus, neque definitio Magistratus, multiplexque modorum imperandi partitio negotii nunc mihi faceret quicquam, quorum omnium plenior pertractatio in Theologorum systematibus, aliisque de Magistratu Politico conscriptis libellis quæri poterit, promissi contra mei memòr ad quæstionem abs me propositam: *Unde Magistratus Civilis functionis atque muneris sui auctoritatem ac valorem habeat?* animum adverto, Doctoresq; nostros, & quos illi, sacros divinoque afflatu exaratos libros secutus, omnem, qua Reges ac Principes aliiq; imperantes, speciatim etiam singuli gaudent auctoritatem ac potestatem, à DEO Dominantium Domino, Regumque Rege, eoque solo atque ἀμέσως eos habere, neque alios adhuc DEO jungendos, quibus eam acceptam ferre dicendi sint, intrepidè pronuncio. Quod antequam probare aggrediar, adnotanda veniunt quædam, vel observazione digna, vel ad propositæ quæstionis enodationem opportuna: Quibus dilucidè expositis, contradictiones plurimæ, adversus sententiam nostram jactari solitæ, concident ipsæ per se & evanescent. Intellectum autem modo assertum & de omni, & de tota Magistratus auctoritate atque eminentia, tum in fieri, ut Philosophi loquuntur, tum in esse, uti volo, neque vel ejus dimidiam tantum, vel etiam præcipuam partem, sed integram plenamque solius DEI beneficium esse, ajo, ita vitiosum accidens à re ipsa separandum

distinguendumque esse moneo. Vitio enim eorum, qui imperio præfunt, sæpe cum summa potestate conjunctam ἀταξίαν, aliasque corruptelas, scelera, ac flagitia, quæ quandoque sub potestatis summæ nomine, non sine magna erga summum Numen injuria, venum exponuntur, absit ut auctore DEO, vel esse, vel committi dicam; neque enim is iniquitatem malumvè ullum vult aut amat, sed flagrantissimo semper odio prosequitur. Psalm. V. 5, 6, 7. Cujus observationis usus cum alibi, tum vel maximè in hac de Magistratus ἀντιπροσωπία disquisitione per magnus est, potestatisque supremæ osoribus refutandis egregiè inservit.

§. 5. Unde simul illud perspicitur, nequaquam à nobis in illis, qui in imperiis sunt, vel vitæ morumque probitatem, vel etiam rectam de DEO atque mysteriis divinis opinionem hîc attendi, quam maximè aliàs utramque semper apud eosdem reperiri optemus, *Justinum Martyrem* in Apolog. II. pro Christianis fol. 50. imitati, *εὐχόμεθα τὰς βασιλείς ἡ ἀρχοντας μετὰ τῆς βασιλικῆς δυνάμεως ἡ ἑσπέρων τὸν λογισμὸν ἔχοντας ἐνυπνῆσαι*, Verùm æquè de piorum atque impiorum, æquè de Neronis atque Constantini potestate affirmamus, quæ thesis supra posita defendere, idque jure audet, constabitque ex probationibus, quas mox pro ea ex scriptura afferemus, hac in re nullum à DEO discrimen observari. *Qui Mario Imperium dedit*, inquit *Augustinus* lib. V. de Civit. DEI cap. 15. (ipsius enim verba, quia notabilia sunt, afferam) *Ipsè etiam Cajo Casari, qui Augusto ipse & Neroni, qui Vespasiano vel patri vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse etiam Domitiano crudelissimo, & ne per singulos ire necesse sit, qui Constantino Christiano, ipse Apostata Juliano &c. Hac planè DEUS unus & verus regit & gubernat ut placet.* Imperium enim & domesticum Patris-familias in familiam, & civile Magistratûs in subditos, quod uterque, tum ut justitiam administret, tum ut fontes puniat, à DEO habet, non ex mero hominum instituto esse, sed ipsa natura duce cœpisse, & in statu etiam Adami primo, quem integritatis appellamus, locum habiturum fuisse, (non quidem tale quale nunc est, virgis videlicet & securibus tremendum, sed quod subjectionem spontaneam & minus molestantem inferiorum continuisset, quodque consulendi officio promptum fuisset, contra Grotium *Dn. D. Zieglerus*, in no-

tis ad ejus librum de Jure Bel. & Pacis passim probat, maxime pag. 146, 428, & 436. Jus autem naturæ ita omnibus hominibus commune est, ut religionis discrimen non admittat, ceu rectè *Grotius* in citato libro de Jure B. & Pac lib. 2. cap. 15. §. 8. pag. 294.

Nam quando quis DEUM planè negat, religionis non tam facit discrimen, quam omnem planè tollit, quod ad Dn. Ziegleri exceptionem in notis ad dictum locum Grotij p. 382. observandum.

Pietas atque Religio Reipublicæ accidens, forma accidentalis, ut *B. Hulfemannus* loquitur *Extens. Breviar. c. 20. §. 1. p. m. 297.* est, ejusque substantiam non tollit, sicut & Ecclesiæ Ministro itemque Patrifamiliàs accidit, probum esse atque in veræ religionis capitibus rite instructum: Neque enim definit esse Parens, aut Ecclesiasticum ministerium esse DEI ordinatio, licet uterque pius Christoque Servatori suo fidus esse definat. Eodem planè modo ex imperantium vitiis, sceleribus atque falsis dogmatis ipsa, quæ pollent, auctoritas atque potestas detrimentum accipit planè nullum. Facitq; huc, quod in *Augustana nostra Confessione Art. XVI.* dicitur, & in ejus *Apologia de Ordine Politico p. m. 215.* confirmatur: *Evangelium non dissipat. Politiam aut Oeconomiam,* (non abolet fides Christiana, quæ DEUS tanquam auctor & reparator naturæ ad conservandum ordinem in societate humana instituit,) *sed maxime postulat conservare, tanquam ordinationes DEI. Omnis Magistratus,* inquit magnus noster *Schmidius,* in *Colleg. Bibl. Prior. pag. 368. seu officia in se bona à DEO transferuntur, in personas non tantum bonas, sed & malas, non tantum in bene administrantes, sed etiam injuste & tyrannice. Ubi verò DEUS nihil facit nisi bonum, nec dat nisi bonum: quicquid autem mali concurrit, ab hominibus advenit, unde, ubicunq; verus Magistratus est, sive in persona bona, sive in mala, sive in legitima, sive illegitima, ibi dici potest, quod Magistratus etiam in concreto sumtus à DEO sit: idque propter Magistratum quem gerit verum, eo quod nihil veri & boni nisi à DEO. Quo ipso quidem tyrannorum causam non ago, neque eorum tyrannidis excusationes adornare inter obsequii artes numero, cavendum tamen esse religiosè existimo, ne imperantium labes ac vitia cum ipsa muneris eorum sanctitate confundantur, aut legitima imperandi potestas, vel minimum inde patiat, quippe quam DEUS et-*

Lutherum in hoc nostrum sequor, qui ita Tom. IV. Altenb. pag. 395. hac de re differit. Es saen etliche / wie kan Obrigkeit von GOTT seyn / so doch viel mit unrechter Gewalt zu herrschen kommen sind / als Julius / und die Schriffe nennet Nimrod einen Jäger / darumb / daß er sehr zu ruffen hat / Gen. 10. Antwort / da St. Paulus Rom. 13. schreibet / daß Obrigkeit sey von GOTT / soll man verstehen / nicht daß Obrigkeit also ein Verhängnuß von GOTT sey / wie Mördercy / oder ein ander Laster von GOTT verhängt werden / sondern das soll man verstehen / daß Obrigkeit ein sonderliche Ordnung und Geschöpfe Gottes sey wie die Sonne von GOTT geschaffen ist / oder wie der Ehestand von GOTT eingesetzt ist. Und wie ein Böser / der ein Weib nimpt / nicht guter Meinung der Ehe mißbraucht / also mißbraucht auch ein Tyrann Gottes Ordnung / als Julius oder Nero. Dennoch ist die Ordnung / dardurch Rechte und Friede erhalten wird / ein göttlich Geschöpfe / ob schon die Person / so der Ordnung mißbraucht / unrecht thut.

iam injustissimis inuasoribus populos malè occupatos regendi concedit, hosque subdi eis & in regimine subjici præcipit, sicut factum videmus tempore Regis Babylonis, cui subjectos Israëlitas esse debere divinus Propheta monet, Jerem. XXVI, 8. 12. cap. XXIX, 5. 6. seqq. Neque etiam illud nego, naturæ ductu convenientius omninò esse, ut qui dignior semper imperet, uti *Plutarchus* iu *Philopœmene*, inquit, τὸς ἑαυτῷ πολίτας ἀναλαβὼν ἔτε νόμον, ἔτε χειρονομίαν περιμένοντας, ἀλλ' ὡς διὰ πάντων ἀρχοντι τὸ κρείττονι κατὰ φύσιν ἐπομένους, sicut & *Grotius* de J. B. & P. lib. 2. c. 17. §. 3. ex *Cajetano*, *Soto*, atque *Lessio* disputat, eum cui *Magistratus* (intellige inferioris) collatio mandata est, *Reipublica* teneri ad eligendum eum, qui dignus sit; & *Feldenus* contra *Theod. Grasyvinckelium* in not. ad *H. Grot.* lib. 2. cap. 22. n. 13. ostendere conatur, populis Christianis naturaliter tanquam melioribus competere imperium totius orbis: Natura tamen ipsa habilem & idoneum aliquem reddendo, imperium simul non confert, quia sæpe fit, ut ille subjectus sit, qui aptior digniorque est actu imperante.

Mirum, *Patribus* in *Concilio Tridentino* hac adeo displicuisse, quando communi decreto digniorem semper ad *Episcopatum* eligendum esse determinare recusarunt, scilicet quod sufficeret si dignus sit, vid. *Petrus Suavis*, *Histor. Concil. Trident.* libr. 8. pag. 811. 812. *Quibus* modernus *Pontifex* in nupera sua

*excommunicatione Dogmatum Moralistarum è Societate Jesu assensum factum
præbuit §. 47.*

§. 6. Notandum præterea ad quæstionis productæ rectoriam intelligentiam, sermonem nobis non esse de hac vel illa regiminis forma, Monarchia, Aristocratia, Democratia &c. quum certum sit, DEUM neque naturæ neque positivo jure ullam specialem regiminis formam immediatè instituisse, sed naturæ hominum reliquisse, eam regiminis sibi eligere formam, quam sibi conducere cumprimis judicaret; sed quando auctoritatem potestatemq; Magistratûs *ἀριστοῦ* à DEO esse dicimus, civilem potestatem ab omnibus specialibus modis, quibus illa exercetur, in genere præscindimus ac abstrahimus. Unde cum ex Democratica gubernatione Monarchica fit, & contra, aut alio aliquo modo regiminis forma mutatur, tunc nō transfertur potestas jure humano, sed fit abdicatio potestatis, & novæ regiminis formæ electio, DEO semper immediatè novo Rectori, (sive nunc is populus ipse sit in democratia, sive optimates à Populo huic fini designati ac electi, ut in Aristocratia, sive Rex, Princepsve, ut in Monarchia,) imperandi potestatem largiente, qua se vel sponte priores abdicaverant, vel justè eos DEUS privaverat ac spoliaverat. Facta namque mutatione personarum regentium, DEUS etiam statim suam potestatem ad se retrahendo, prioribus aufert & in posteriores transfert, nil sic penes populum, nisi futura rursus mutatione, remanente consensu atque subjectione. Breviter, in speciebus illis potestas civilis quantum ad finem ejus à DEO institutum, ut *tranquillam & quietam vitam agamus in omni pietate ac castitate*, 1. Tim. II, 1. sufficit, neque ipsa variat, utut modus ejus variet atque subjecta: Semper manet τὸ κερὰς, mutatis licet personis, ut vel unus illud habeat, sitque *Μοναρχία*, vel optimates, sitque *Ἀριστοκρατία*, vel denique quidam ex & à populo electi, efficiaturque *δημοκρατία*. Vide plura apud *Marcum Antonium de Dominis* de Republ. Eccl. lib. VI. cap. 2. num. 20. seqq. pag. m. 527. & in ostensione Errorum Franc. Suarez, cap. 3. n. 6. & 9. p. 920, 921.

§. 7. Huic confinis est observatio illa, quæ non tantum ipsam Magistratuum potestatem, sed & potestatis cum hoc vel illo individuo ac subjecto, sive Princeps sive Optimates sint, com-

posi-

positionem ac conjunctionem, *omnes* atque immediatè à DEO esse monet, ita, ut qui in particulari potestatem illam imperandi habet & exercet, proximè atque *omnes* à DEO eam habeat, neque loco populi eligentis, sed ipsius DEI eandem exerceat. A qua verò compositione supremæ potestatis, accuratè discernendà est designatio, seu applicatio potestatis ad hanc vel illam personam, quam electionem aliàs atque ordinationem dicimus, & ab hominibus esse nequaquam inficias imus; Novi scilicet Testamenti tempora si respicias; Nam in Vet. Test. & ipsos sæpe, qui Magistratum gesserunt homines, *omnes* atque extraordinariè à DEO vocatos, & ut imperarent electos fuisse, *Mosis* Exod. III, 10. *Josua* cap. I, 2. *Judicum* in eorum historia passim, *Saulis*, 1. Sam. IX, 17. *Davidis* 1. Sam. XVI, 12. aliorumque exempla comprobant. Quamvis *Bellarmino* atque *Suarezio*, illi in Apolog. contra Regem Angliæ, huic in Defens. Fid. Cath. cap. 3. n. 2. nec hos immediatè potestatem à DEO habuisse suam videatur, contrarium rectè nobiscum *Tannero* statuente, Tom. II. Theol. Schol. Disput. V. n. 73. cum quo rem hanc illi prius transigant. Habet scilicet populus, prout regnorum imperiorumque leges permittunt, potestatem designandi ac eligendi Rectorem, (sive unus ille sit sive plures,) qui potestatem à DEO immediatè institutam usurper, non verò in conferendæ potestatis actum ipse immediatè influit, sed subjectum saltem è reliquo numero designat, cui DEUS potestatem à se institutam applicat, designando verò populus etiam applicat, sed non tam personæ potestatem cœlitus derivandam, quam hanc ante jam à DEO institutam personæ à se electæ: Pono, populum aliquem in unum coire, Regemque sibi (à quo jus successoribus in Regnum perpetuò derivandum sit,) eligere, personam certè electione sua in medium tantum producere, Deoq; proponere dicendus est populus, qui Regem Principemque illum, stirpemque semper proximam, majestatis atque eminentiæ suæ divinæ radiis reverendum ac augustum, atque reapse Regem post reddit, sicque non multitudinem, sive populum Regiam auctoritatem huic personæ, sed personam auctoritati directè à DEO in personam designatam emananti applicare verum fit. Populus non est nisi Minister & executor divinæ voluntatis, quando huic Regimen committere alicui

alicui placet. Uritur quidem DEUS ejus opérâ, utut non semper, in eligendis & designandis certis personis, nemine verò utitur ad communicandam actualem regendi potestatem, quam ipse solus communicat personæ, humanis modis ac mediis huic fini deputatæ. Hic vel ille quod Rex sit, nec alius, imperiumque gubernandi quod habeat Cajus, & Sempronius subjectus ei sit, *αἰετός* quidem, sicut quondam in Judæorum Republica, à DEO non venit, sed vel electionis, vel successionis, vel occupationis, vel alio titulo aliquo ab iis, quibus præest, habet; quo de inter Politicos multæ lites, quæ vero à nostra tractatione alienæ, (videri tamen ex abundantia potest Doctor *Gerhardus* in LL. Theol. Tom. VI. pag. m. 263. seqq.) ipsam tamen Regiam Majestatem gubernandique imperium ita Magistratus habet; ut solo DEO minor sit, eique soli & *αἰετός* subjectus. Perinde uti jus potestasque, quam Ministerio Ecclesiastico competere in Verbo DEI docemur; Ecclesiam docendi & administrandi sacramenta, manus item imponendi clavibusque utendi, *αἰετός* est à Christo, cujus Ecclesiastæ atque Sacerdotes Legati sunt, Pastoribus tamen atque verbi divini Ministris, Prophetas & Apostolos (hoc quoque respectu *αἰετός* vocatos,) si excipias, per hominum consensum applicatur. Egregie hæc *Petri de Marca*, Archiepiscopi quondam Parisini, verba illustrent; quæ in excellentissimo ejus Opere de Concordia Sacerdotii & Imperii, Tom. I. lib II. cap. 2. §. i. pag. 58. edit. Paris 1663. reperiuntur; *Sanè dubitandum non est, quin Regum persona vel suffragijs populorum specialiter eligatur, vel generaliter translato regnandi jure hereditario in aliquam generosam stirpem natalium sorte in Regium culmen assurgat; sed præterquam, quod & motum animis eligentium DEUS inspirat, quò in illa suffragiorum sortitione unum alteri præferant, certè & constantissimum esse debet apud pios & devotos Regum Cultores, unicuique Regum potestatem Regiam immediatè à divino Numine conferri.* Cui consona ex alle sunt, quæ Gallus quidam in volumine II. *des Essais de Morale, Traité 6. de la Grandeur* scribit, quæ ejusdem verbis proferre lubet: *C'est par cette doctrine, (du St. Paul dans son Epître aux Romains chap. XIII.) qu'il est facile de comprendre; qu'encore que la Royauté, & les autres formes de gouvernement, viennent originairement du choix & du consentement*

tement des peuples , neanmoins l'authorité des Rois ne vient point du peuple , mais de DIEU seul. Car DIEU a bien donné au peuple le pouvoir de se choisir un gouvernement ; mais comme le choix de ceux , qui élisent l'Evesque n'est pas ce , qui le fait Evesque, & qu'il faut , que l'authorité Pastorale de JEsus Christ luy soit communiquée par son ordination ; aussi ce n'est point le seul consentement des peuples , qui fait les Rois ; c'est la communication , que DIEU leur fait de sa Roiauté , & de sa puissance , qui les établit Rois legitimes , & qui leur donne un droit véritable sur leurs sujets. Et c'est pourquoy l'Apostre n'appelle point les Princes Ministres du Peuple , mais il les appelle Ministres de Dieu, par ce qu'ils ne tiennent leur puissance, que de DIEU seul. Vide ibidem plura, in quibus vel transcribendis huc , vel in Latinum transferendis chartæ atque tempori parco.

§. 8. Applicatio autem illa Potestatis supremæ legitimo modo sese habeat, nec ne, nil refert, quoniam Principum electiones, & in imperia ingressus incertissimi sunt, fiuntque modis perquam variis, malis & bonis, justis & injustis, licitis & minus, sicut natura corrupta vix perfecti quid dari permittit. *Vitia erunt donec homines*, inquit Tacitus, *nihilque est*, de Grotij sententia in libro de Jure B. & Pacis lib. 1. cap. 3. §. XVII num. 2. pag. m. 77. *in Civilibus, quod omni ex parte incommodis careat*; DEUS vero naturam miraculis & mediis præter ejus ordinem consuetum gubernari non vult, provisum itaque esse voluit, ut modi imperia obtinendi sæpe varient, ipse tamen ob tinenti *ἀμείωτος* daret regiminis potestatem. Neque nostrum est, quibus obsequii gloria relicta, cognoscere ac definire, jure ne an fecus Principes magistratum gerant, quia quod apud Xiphilinum in vita M. Anton. lib. 4. M. Antoninus Philosophus dicit: *De summo Principatu solus DEUS potest judicare*; Uti nec minoris temeritatis est, acta judicataque à Principibus sub censuram vocare, indeque contra eorum quam à DEO habent potestatem decernere, quandoquidem rectè agere vel perperam, haud idonea potestatis mensura sit, nedum ejus dividendæ aut transferendæ modus licitus ac concessus, maximè in Reipublicæ administratione, ubi contrario sæpe modo evenit, ut quæ optimè consulta, pro pessimis accipiuntur, & vicissim imperitis prava pro salubribus illudant. Præcla-

re hinc, ut in tota hac materia; (quo nomine etiam commendatus à *Boclero* est de Auspicio Regio c.2.§. XIII. pag. 20.) *H. Grotius* lib. 1. de J. B. & Pacis cap. III. num. 9. p. 67. inquit : *Bonitas aut malitia actus, præsertim in civilibus, quæ sæpe obscuram habent disceptationem, apta non sunt ad partes distinguendas : Unde summam confusionem sequi necesse est, cognitionem de re eadem pro jure potestatis, obtentu actus boni malive hinc ad se Rege trahente, inde populo, qualem rerum perturbationem introducere, nulli quod sciam populo in mentem venit.* Adde *B. Dannhauer* Theol. Conscient. Tom. I. part. II. pag. 862.

§. 9. Illud etiam ad quæstionis nostræ illustrationem egregiè facit, quod aliud sit de re quærere, aliud verò de modo habendi, quod non in corporalibus tantum, sed et in incorporalibus procedere, *Grotius* ait citato sæpius de J. B. & P. libro p. 68. Sic omnem Magistratum, sive Princeps sit, sive eo inferior Magistratus in Urbibus, Nobiles in pagis, &c. auctoritatem majestatemque suam immediatè à DEO habere dicimus, simulque inferiorum Magistratum & creationem, & jurisdictionem, majestatis intuitu passivam esse ac dependentem, cum *Jacobo Lampadio* de Republ. Rom. Germ. part. I. n. 14. & qui eum sequitur *Casspare Zieglero* notis ad *Grotium* p. 170. seqq. affirmamus. Priori respectu immediata potestatis derivatio à DEO omnibus *ὡς ἐξ ἑσῶς* communis est, hoc verò discrimen aliquod intercedit, non quidem potestatis ratione, quam omnes *ἀριστοκράτες* habent, sed personarum potestatem habentium, quarum quædam nimirum superiores Magistratus independentè eam habent, aliæ verò videlicet inferiores dependentè, atq; à superioribus communicativè. Id quod *Grotius* divina auctoritate probat, sic scribens lib. 1. de J. B. & Pacis c. 4. §. 6. p. 96. *Apostolorum Princeps* (qua ratione *Petrus* sic apud Latinos Patres vocerur, apud *Casaubonum* vide in Exerc. advers. *Baronium* Exerc. XV. p. m. 333. & *Marc. Antonium de Dominis* de Republ. Eccl. lib. 1. cap. V. pag. 21. ubi *Paulo* etiam titulum hunc tributum in antiqua Ecclesia fuisse observat) 1. Epist. II, 13. *Subjectos nos esse vult aliter Regi, aliter Magistratibus : Regi ut supereminenti, i. e. sine ulla exceptione, præter ea, quæ DEUS directè imperat, Magistratibus tanquam missis à Rege, i. e. potestatem suam à Rege ducentibus.* Et rectè quidem hæc *Grotius* : Licet enim quidam *ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ* Apostoli ad DEUM referant, seu solum eo; quod non solum *Rex*, supremus

Magistratus, sed etiam *Præsides*, inferiores Magistratus à DEO missi sint; quod uti non negamus, ita malumus intuitu oppositionis, *ὡς ὑπερέχοντι & ὡς δι' αὐτῶν προπομπένοις*, communem sequi sententiam, quod Apostolus Præsidibus obtemperandum præcipiat; per & propter Regem atque Imperatorem, à quo cum imperio in provincias missi, ejusque ibidem sint vicarii, & ad quem appellari ab his possit: Ita tamen, ut *ῥητὰ* per instrumenti seu medii vices obtineat, *tanquam per eum*, scilicet Regem, missis, nempe à DEO, *ut habeamus mediatam missionem, ejusq; causam supremam & subordinatam*, uti excellens fidelisque Scripturæ Interpres Dominus D. *Schmidius* noster in Colleg. Bibl. Poster. p. 342. locum hunc exponendum sensit.

Et licet finem vindictæ malorum & laudis bonorum, quem Apostolus adjecit, non omnes Reges intendant, ipsius tamen missionis legitimæ finis esse non potest, nec debet alius, videturque Apostolus respexisse eo ad commonefaciendos Christianos, ne Præsidium scelera, (quæ permagna sæpe fuisse Historia Romana testatur,) Imperatoribus aut eorum missioni imputarent; sicut & *Augustinus* epist. V. Tom. II. Opp. p. 24. Marcellino conquerenti, per quosdam Christianos Imperatores multa mala imperio accessisse, respondit: *Sunt hæc vitia non Imperatorum, sed aliorum sine quibus Imperatores nihil agere possunt.* Congruit interpretatio *Beda*, quæ Tom. XXI. Concil. Paris. pag. 224. citatur: *Non quod omnes, qui à regibus mittuntur duces, vel malefacientes punire, vel bonos laudare noverint, sed quæ esse debeat actio boni Ducis simpliciter narrat, hoc est, ut malefacientes coercet, & bene agentes remuneret.*

§. 10. De duobus adhuc dicendum, antequam ad asserti nostri probationem accedamus, & quid per potestatem intelligamus, & quomodo potestatis hujus à DEO consequendæ immediatio debeat explicari. Et primò quidem, ut de posteriori ordiar, immediatione verè talem proprieq; dictam intelligimus, quæ nullum planè medium intervenire patitur, ita *ut nulla creatura alia in pari, aut superiori genere cause, neque ex principis secum natis, quicquam ad institutionem supremae potestatis contulerit.* Vapulat igitur *Suarezij*, itemque *Tanneri*, nec non *Bellarmini* immediatio, quam in libris post citandis, ut plura scripturæ loca & Patrum dicta, quæ DEUM immediatum potestatis politicæ cuique imperanti donatorem faciunt, sibi non adversa esse ostent-

ostendant, comminiscuntur, qua consequenter per naturam societatis humana à DEO immediatè condita à DEO esse perhibetur, ita ut Principum potestas immediatè à DEO esse dici possit, quatenus nempe concredita ea primum populo & universitati est, per naturalem consecutionem ex vi primæ creationis ejus, & eorum deinde suffragiis in Reges Principesque confertur, qui plenum imperii sic sui beneficium non DEO tantum, sed & populo acceptum ferre debeant. Quali qui formam rei alicui dat, ea quoque, quæ formam consequuntur, immediatè indidisse dici possit? Immediatio, quam Patres isti fingunt, tam est à DEO, ut benè Dn. Dannhauerus noster in Hodomor. Pap. Tom. I. pag. 78s. quam est quilibet effectus naturalis, naturalem causam sequens, hoc est, non immediatè. Quis enim dicat, vinum quod è vitibus nascitur, esse immediatè à DEO? In altero, potestate nimirum suprema, quæ facit, ut Magistratus Civilis sit quod est, & Magistratus nomen involvit, quamque sine ullo participante medio à DEO esse, eumque habere defendimus, explicando ocium mihi fecit D. Gerhardus in LL. de Magistr, Tom. VI. §. 121. pag. m. 278. seqq. ubi eam ex Pauli ad Urbium Principem epistola c. XIII, 4. describit, quod sit potestas à DEO ordinata, gladio armata, in laudem bonorum & terrorem malorum, vindex in iram illis, qui malum agunt. A quo non multum abit monstrum illud ingenii; (quo nomine Celeb. Tubingensium Theologo D. Osiandro, de Trinit. Myster. pag. 2. H. Grotius venit) de Jure B. & Pacis lib. 1. c. III. §. 6. pag. m. 58. Aliorum sententias & opiniones neque rejiçio planè, neque tamen allegare eas atque examinare in hac scribendi festinatione atque brevitate licet. Illud saltem adhuc monere necesse est, *suprema potestatis, eminentia, auctoritatis, majestatis* &c. vocabula aliorum exemplo, tum & ne eadem vox toties repetatur, à nobis pro *ισοδυναμίας* accipi, licet in quibusdam distingui inter se debere, scientiam nostram nequaquam fugiat.

§. 11. Sententiam exposui, quid statuendum putem, superest, ut quibus ego auxiliis atque fundamentis rem defendi posse credam, exponam. Quæ enim adducta abs me hætenus fuerunt, ejusmodi sunt, ut quæstionis statui rite cognoscendo inserviant, de quo lectores monendos rectè Melancthon scribit in Apo-

log. August. Confess. de Missa pag. m. 251. *ut Aeschines admo-
nebat iudices, ut perinde ac pugiles inter se certant, ita cum ad-
versario dimicarent ipsi de statu controversia, nec sinerent eum
extra causam egredi, speroque ex iis, non modo multum lucis*

*Bene Plato in Cratylo sub finem: Δεί δὴ περὶ τῆς ἀρχῆς παντὸς πράγματ'
παντὶ ἀνδρὶ τὸν πολλὸν λόγον εἶναι καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν, εἴτε ὀρθῶς εἴτε
μὴ ὑπόκειται, ἐκείνους δὲ ἐξεταστέους ἰκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεται ἐκείνῃ ἐπι-
μύνα. Debet quisque circa rei cuiusque principium statuendum multa disse-
rere, diligentissimeque considerare, utrum rectè decernat nec ne, quo quidem
sufficienter examinato cetera jam principium sequi debent.*

toti Disputationi esse accessurum, sed & ipsam intellectu faci-
liorem futuram. Brevibus at nervosis eum verbis *D. Dannhae-
rus* expressit in Hodomor. Pap. Tom. I. phant. II. pag. m. 785.
quem omninò vide. Magistratum autem Civilem, quocunque no-
mine appelletur, potestatem suam ἀμέσως nec nisi à solo DEO
habere, solidè comprobatur, partim DEI ipsius in verbo suo
asseruatione, partim nominibus, quæ ad id significandum in
S. Scriptura Regibus atque Principibus tribuntur: partim ra-
tionibus, quibus à nullo alio quam à DEO Magistratum origi-
nem derivandam esse ostenditur: partim auctoritate Veterum
Patrum, scriptorumque etiam recentiorum, qui nobiscum idem
fatentur: partim iudicio ac confessione scriptorum externorum,
& à fide, quæ Christum solum hominum servatorem agno-
scit, alienorum, qui & ipsi velut rationis quòdam ductu pote-
statem Principum suorum à Diis, quos finxerunt, immediatè pro-
venire asseruerunt; ac Principum denique ipsorum testimonio,
qui maiestatem atque auctoritatem functionis suæ non nisi
DEO acceptam tulerunt. Hæc omnia quidem cum cura tracta-
re velle, res scio fuerit ingentis Commentarii, & cui ego vix suf-
ficerem; Verùm nos ex immensa sylva tantummodo paululam
struem congeremus.

§. 12. Ut igitur à scriptura initium faciamus, quæ vel so-
la, ob DEI in ea ad nos loquentis omnibus tremendam colendam-
que maiestatem, lucisque quæ ei inest claritatem, assensum hac
in re mereretur nostrum, toties ea sententiam nostram firmat,

*Absit enim à pio pectore, ut cum Maimburgio Histoire du Schisme des Grecs
Tom. I. pag. 126. majorem historiis lucem tribuat, quam scripturæ S. aut cum*

codem

eadem circa hujus asserta ob eorum obscuritatem in utramque partem disputari posse *asserat*. Aliud enim nos David docuit Psal XIX, 8. 9. testimonium Jehovæ firmum ac certum est, illuminatque oculos legentium. quoties DEUM imperantibus regna & imperia dare docet, ut quando Josephus Genes. XLV, 8. ad fratres suos dicit: *Non vos me misistis huc, sed DEUS, & posuit me in patrem Pharaonis, & in Dominum domui ejus, & dominatorem in omni terra Egypti*: itemque quando referre eos jubet Patri suo Jacobo, quod DEUS ipsum posuerit in Dominum omni Egypto v. 9. sicut Psal. CXIII, 7. 8. *Deum pauperem è pulvere elevare atque Principibus associare* dicitur. (Jam verò Pharaonis indultu atque concessione Josephus præfectus Egypto fuerat, nec tamen is originem potestatis suæ acceptam ei fert,) quando item Moses DEUM precatur, ut ipse *Israëlitis aliquem, qui eos suum ad exemplum regat, præficiat*. Num. XXVII, 16. quando David 2. Samuel. VI, 21. 1. Paral. XXVIII, 4. itemque ejus filius Salomon 2. Paral. I, 8. 9. *regnura se à DEO accepisse* profitentur, qui omnes, cum vel Reges ipsi atque Principes, vel talibus à consiliis fuerint, Politicorum Magistratum Regiæque Potestatis originem optime perspectam habuisse censendi sunt. Neque de piis solum Regentibus scriptura id affirmat, sed & de Ethnicis, atque à vero DEI cultu abhorrentibus, ut Nimrodo, qui Genes. X, 9. *robustus venator coram Domino fuisse* dicitur, (siquidem regnum ejus tyrannicum, nutu providentiaque DEI institutum, verbis illis denotari cum D. Varrenio atque Calviniano Riveto in h. l. affirmare velis, repugnant Rabbini, auctore R. Salom. Jarchi, ex quo Braunius de vestitu Sacerdotum Ebraeorum c. IV. p. 87. id adducit, nugas, ut fere semper, & hic sectantur, quando Nimrodum vestes Adami pelliceas nactum venationi operam dedisse, opeque earum negocium illud perquam feliciter perfecisse, quas casò Nimrodo Esavus postmodum induerit, narrant. Idem ex R. Eliezer in Pirke cap. 24. observat Dn. Wagenfeil, ostenditque ex perobsuro loco Gemara in Avoda sacra fol. 11. b. eadem Roma. adhuc superesse, & septuagesimo quoquo anno publice ostendi solere. Vide eum in Sota, in excerptis Gemara capitis 1. n. 8. p. 340. tibus aliis in hunc locum Commentatoribus.) Nebucadnezare Jerem. XXVII, 6. Daniel II, 37. cap. IV, 18. (ubi Daniel in genere dicit: *dominari altissimum in regnis hominum, & tradere illa cui velit.*) c. V, 18. Cyro 2. Paral. XXXVI. vers. ult. itemque Esdr.

Esdr. I, 2. ubi *Cyrus omnia regna terra DEUM cœli sibi dedisse* dicit, (*Herodoto* scilicet lib. I, p 107. seqq. itemque *Thucydidi* *Histor. I.* aliisque, qui *Cyrum* solius vindictæ & dominatus causa *Astyagem* regno privâsse asserunt, fidem si tribuere hac in re cum *Schurzfleischio* velis, de *Medo-Perfar.* initiis §. 6. seqq. cujus tamē contrarium post alios defendit *Meldensis Episcopus Bossuetus*, dans son Discours sur l'histoire Universelle Tom. I. p.m. 63, quorum litibus memet non interpono.) *Alexandro M.* cui **יְהוָה** potestatem, dominium, majestatem in terris supereminentem ac à nemine dependentem, (prout vocem illam *D. Gejerus* in Comment. ad h. l. pag. 527. explicavit,) cœlitus datam *Daniel VII, 6.* refert. Et uti beneficio solius *DEI* regna contingere scriptura asserit, ita & *DEO* solo auctore fieri, quod Reges imperiis exuantur, monstrat; exemplo *Belsazaris* *Daniel V, 28.* *Salomonis* *I. Reg. XI, 11.* pluriumque aliorum in *Regum Israëlitarum* historia passim obviatorum. Unde *Siracides c. X, 17. sedes imperantium destruxit DEUS, & constituit mites pro eis: & Daniel* in vaticinio suo *c. II, 21. ipse mutat tempora & ætates, transfert Reges & constituit Reges, dat sapientiam sapientibus & scientiam intelligentibus disciplinam:* (quemadmodum **יְהוָה** ipse, nec alius, tempora & ætates mutat, penes eum solum sunt cunctæ temporum revolutiones ac vicissitudines, ab eo solo qui petit, sapientiam accipit *Jacob I, 17.* : ita quoque solus *DEUS* is est, cuius potentia in potentissimorum orbis moderatorum immutatione est conspicua.) Planè eximia sunt ejusdem *Danielis* verba *II, 37. quæ ad Regem Nebucadnezarem, ut potestatem suam mox à se auferendam non ab hominibus, sed à DEO esse concluderet, dixit: Tu ô Rex, es Rex Regum, & DEUS cœli regnum & fortitudinem, & imperium, & gloriam dedit Tibi.* Haud superbus sis *Rex, sententia Danielis est,* quod *Regem* te *Regum* appellem; titulus namque hic *Tibi* competit, **יְהוָה** eò, quod *DEUS* regnorum auctor atque arbiter, regnum & fortitudinem, (sive robur, quo quis præ aliis ad magna expedienda instructus est, quodque immediatè à *DEO* herôa quem habere, negari nequit,) aliaque *Regiæ Majestatis* insignia *Tibi* dedit: Probare enim *Daniel* vult, titulum, quem *Nebucadnezari* tribuit, rectè ei competere, ita ut simul doceat, quis ejus eminentiæ atque majestatis, quam acceperit &

rit & post amissurus sit, auctor atque arbiter sit, postulaturusque aliquando administrati regni rationes. Quæ dicta omnia, quin eminenter ac modo perfectissimo, id est, sic interpretanda sunt, sicut DEUS in exemplis non eorum modo, quos suapte voce ductuque singulari ac extraordinario ad Regium munus destinavit ac formavit, sed omnium deinceps per tot secula Regum, non minus efficaciter quam perspicue ostendit, nullus dubito; quemadmodum & alias apud Logicorum filios ἀνάλογον, per se positum, principaliter innuere pro canone habetur. Certè neivum atq; emphasis dictorum horum qui considerabit, diligenterque quanta sollicitudine sibi DEUS soli regnorum & constitutionem ac curam vindicet, expendet, næ fateri cogetur, gloriam dandi politicum Principatum atque regiam auctoritatem ad DEUM solum ἀμείωτος referendam esse: Tum nec ex sacro divinoque Codice exceptionem quandam aut restrictionem modò citatis dictis adjici debere constat, neque etiam ab iis, qui à nobis dissentiunt, DEUM mediante naturali hominum industria instituisse, ut esset potestas quædam supereminens, in populo semper radicaliter hærens, edocti hæcenus sumus, quod pro fulcienda nostra propositione argumentum, utur inficiale atque negativum sit, summum satis atque peridoneum esse, Theologi nostri pluribus tum confirmant, quando nihil ad divinarum rerum motarumque circa illas controversiarum salutarem notitiam necessarium ostendi posse docent, quod non in scriptura, licet non adeo semper aperte atque expresse, reperiatur. Quod argumenti genus ingenue etiam atque doctissimo Parisiensi Theologo, Johanni Launojo probatum est, in libro quem de negantis argumenti auctoritate conscripsit, & in quo plurima Patrum, Conciliorum, Scholasticorum, aliorumque Doctorum Papæorum dicta pro se citavit: Quem quidè statim ex quo prodiit, Joh. Baptista Thiersius Carnotensis, Baccalaureus Theol. Paris. refutandum sibi sumisit, (vid. Journal des sçavans 1665. p.m. 213.) sed ipse mox à Launojo in iterata libelli sui editione Parisiensi. 1662. parte 2. rursus refutatus.

Displicuit etiam Launoji institutum Natali Alexandro Theologo Parisiensi, & in Majori Conventu ac Colleg. Ord. FF. Predicatorum Regenti; Unde cum Launojus in libello, quem Venerandam Romanæ Ecclesiæ de simonia traditionem inscripsit, obiter de Thoma Summa, quod Clemens VI. Opera ejus

laudans ac recensens Summa tamen non meminerit, num scripta ab eo fuerit vi negantis argumenti dubitari posse differuisset, Natalis Alexander ex institut^o Summam, ita libri titulus habet, D. Thomæ vindicatam contra præposteram Launoji dubitationem scripsit, ostenditque eorum, qui Thomæ summam adscripserunt, auctoritatem atque asseverationem omni aliorum silentio potiorens esse debere.

Huc etiam pertinent illustria sapientis Viri, libri, cui Sapiencia titulus, auctoris dicta, quum sexto capite vers. 3, inquit : *Data est vobis (Regibus) ἡ ἐξουσία ἡ ἐξουσία, à Domino, & ab Altissimo ἡ δυναστεία dominatus, qui exquiret vestra opera, & cogitationes scrutabitur, & iterum, cap. IX, 7. quando sub Salomonis persona ad DEUM dicit : Tu elegisti me Regem populo Tuo, & iudicem filiorum Tuorum.* Jungenda ei, quæ Iesus filius Sirach Hierosolymitanus habet in suo Ecclesiastico, (quem eum ex ethicarum Salomonis scriptionum compilationibus concinnasse Huetius vult, in Demonstr. Evang. p. m. 363. & 365.) c. X, 4. *In manu Domini ἡ ἐξουσία τῆς γῆς, potestas terra, & uilem suscitabit ille ad tempus super eam. c. XVII, 14. Omnis homo à iuventute ad mala, & non valuerunt corda sua pro lapideis facere carnea, sed in divisione gentium terra totius unicuique genti constituit, (DEUS) Ducem ἡγέμενον.* Ubi Siracides & necessitatem atque indigentiam societatis humanæ, ut regeretur, indicat, simulque pro potestatis reëctricis immediatè à DEO facta institutione nobis argumentum suppeditat. Auctoritas verò horum hac in re suspecta iis nequaquam esse potest, qui canonicam eam atque divinam, reliquisque in divino Codice extantibus libris parem esse Concilij Tridentini Sess. IV. effatum secuti pronunciant, quorum numerum Huetius quoque, studiorum Serenissimi Delphini olim cum Bossueto Moderator, & nunc Parisiis Abbas Alnetensis, in citato libro eruditissimo pag. 363. itemque 473. augere voluit, argumento motus hoc, quod Ecclesia Canonicos eos esse declararit, quod & suum nuper fecit Richardus Simon, in audaci sua atque καλοκρίσις refertissima *Vet. Test. Historia Critica*, gallicè primum edita, & post in latinum quoque versa lib. I. c. 8. p. m. 61. statuendum verò quid de eo nostræ Ecclesiæ Doctores putent, ex Gerhardi nostri *Exegeti* L. L. de script. S. §. 101. seqq. pag. m. 44. & 45. liquet, plures enim allegare hominis esset tempori suo non parentis.

§. 13. Non incommodè etiam ex Nov. Test. verba Servatoris nostri, quæ ad Pilatum Tiberii loco atque vice in Judæa imperantem dixit: *Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper*, Johan. XIX, 11. à quibusdam huc referuntur: Sive enim verba hæc cum quibusdam speciatim de Pilati potestate, adversus accusatum Christum aliquid statuendi interpreteris, sive cum *Augustino* tractatu in Johannem CXVI. itemque *Clar. evallensi Abbate Bernharde* Epist. XLII. ad Archiepisc. Senonensem, in genere de Principum potestate cœlitus in subditos ipsis concessâ accipias, nil refert, saltem enim Christus potestatem Pilati in Judæos cœlitus profectam simul innuere verbis his, aut supponere voluit. Sed ne quis existimet, fuisse id singulare quid, atque tale, quod in exemplum trahi à nobis nequeat, ex ipso dicto Petrino 1. Epist. c. II, 13. (quod aliàs sententiæ nostræ opponi solet, sicut infra ex secunda sectione patebit,) maximè ex verbis *Διὰ τὸν Κύριον, propter Dominum*, propter quem subiectos nos esse omni humanæ creaturæ debere Apostolus monet, egregium pro nostra sententiâ haberi argumentum potest, quippe iis ad Magistratus originem & auctorem, qui est *Dominus dominantium, & Rex Regum* 1. Timoth. VI, 15. Apoc. XVII, 14. XIX, 16. tum ad subjectionis finem ultimum, qui est gloria DEI tanquam auctoris atq; institutoris, respici patet, qui finis verò in institutione seu *causatione* fundatus est, ceu præcedens comâ clarè commonstrat. Videatur, cui hæc debemus, Dn. Doct. *Schmidius* noster ὁ *Συναγὸς ἐν ταῖς γραφαῖς*, in Colleg. Bibl. Poster. p. 344. Sed en duo adhuc dicta ex largissimo DEI nostri penu depromo, quæ omnem planè hac in re dubitationem jure nobis adiment, quorum alterum *Salomoni* in Proverb. VIII, 15. debemus, *Paulo* Apostolo alterum scribenti ad Roman. c. XIII, 1. Prioris verba hæc sunt: *Per me Reges regnant, & Dominatores decernunt justitiam, per me Principes habent principatum, & omnes judices terra sunt duces spontanei.* Pro certo autem sumo, quod à Veteris Ecclesiæ Patribus, atq; Theologis excellentis memoriæ, *Tarnovio, Dorscheo, Geiero, Calovio, Schmidio* aliisque, nec non ipso *Bellarmino* atque *Suarezio*, contra Judæos, Socinianos aliosque sufficienter defensum, per sapientiam, per quam regnare Reges dicuntur, personalem atque per se subsistentem sapientiam, i. e.

Vide qui.
Bernhardum
citatur atque
sequitur Be-
nignum Mil-
lectotum, in
Libertat. Ec-
clesi. Gallica
na Tom. 1. p.
588.

Filium DEI ab æterno genitum intelligi oportere ; neque etiam illud moneo , Patrem sanctumque Spiritum , ob essentialitatem, ab opere hoc, omnibus tribus divinitatis personis communi, nequaquam excludendos esse, res cum nulli non Christianorum nota sit esseque debeat; sed de particula Ebraica **בִּי** *primò* observo, eam, quum de DEO in sermonibus suis enunciatur, fere semper notare immediationem causalitatis, neque vertendam esse *propter me*, ut quidem Chaldaeus Interpres vertit, sed *per me*, ut causa sic Principatum & efficiens, & conservans indicetur, quandoquidem & constitutionem regnorum, & conservationem, vocibus **מְלָכִים** & **שׂוֹרִים** vel in statu, ut loquimur, vel in ampliacione acceptis, intelligi posse, Interpretes observant. *Deinde* conferendo quantum atque decimum versum, qui nostrum præcedit, clarum fieri puto, *אֱמִיטֹס* atque de solo DEO dici posse, quod per ipsum Reges regnent (* præcindendo an bene vel malè regnent,) quoniam ita per DEUM Principes imperare dicuntur, sicut consilium sibi & sapientiam solidam esse Filius DEI dicit, nulli verò nisi in solo DEO consilium solidamque sapientiam quæri posse, quis negabit? Id quod & ex invitantis sapientiæ scopo confirmari potest: Ea enim in octavo hoc Proverbiorum capite omnes homines ad se invitat, tanquam apud quam solam veram prudentiam & sapientiam reperturi sint, neque vulgus solum, sed, & quidem præcipuè, Reges atque Principes, qui ea cumprimis indigent: Quod si alibi, neque apud solam sapientiam DEI hypostaticam illa inveniretur, nullius momenti foret invitatio. Vid. Dn. D. *Schmidium* in Colleg. Bibl. Prior. pag. 369. Tum & ipsius nostri versus connexio id urget, quum dicitur: *per me Reges regnant, & per me* (repetenda namq; est particula **בִּי**) *dominatores decernunt justitiam.* Quemadmodum igitur decisio justitiæ immediata DEI institutione atque præcepto nititur, ita etiam regnorum institutionem eidem soli tribui oportere manifestum est. Adde, quod vers. 22. 23. seqq. collat. cum Johan. I, 3. per hanc personalem sapientiam, per quam Reges regnant, & iudices imperant, mundus conditus dicatur, quin verò *אֱמִיטֹס* atque à solo DEO conditus is sit, nemo orthodoxorum ambigit, & vel solus Esaias cap. XLIV, 24. & XLV, 18.

con-

* *Vt Bellarminiana objectioni adversus Bar. clasum c. 12. s. 6. satisfiat.*

convincit. Illud denique me etiam non monente quis facile intelligit, sermonem indefinitè conceptum, de *Regibus, Dominatoribus, Principibus*, nec non *de omnibus iudicibus terra*, quosvis imperantes, cujus etiam conditionis sint atque fidei, eos etiam, qui dependens ab aliis imperium habent, includere, quò *Lutherus* noster respexit, vertendo: *Durch mich regieren die Könige / und die Rathsherren setzen das Recht / durch mich herrschen die Fürsten und alle Regenten auff Erden / quod & Petri* 1. Epist. II, 13. βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες καὶ πεμπόμενοι, *Pauli* 1. Tim. II, 2. βασιλεῖς καὶ πάντες ἐν ὑπεροχῇ ὄντες, nec non *Mosis* Deuter. XVI, 18. Schophetim & Schoterim, (de quibus *D. Carpzov.* in notis ad Schickhardi jus Regium c. IV. p. 241. & quo is præceptore usus est, *D. Schmidius* noster in Coll. Bibl. Prior. p. 372. & 375. videndi) satis superque indicant. Patrum interpretationes nobiscum consentientes adduxere alii, & infra etiam *Concilij Parisiensis* decretum nobis consonum occurret. Audiamus nunc & *Paulum*, qui ita de Magistratûs potestatis origine l.c. disserit: *Non est potestas, ἡ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ, nisi à DEO, qua verò potestates sunt, à DEO ordinatae sunt, itaque qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit.* Quanto quæso studio Apostolus id agit, ut ostendat potestatis Civilis in abstracto consideratæ, qua quisvis & majoris & minoris ordinis Magistratum gerentes pollent, originem cœlestem esse, sicque Christianos Romæ severè vexatos commonefaciat, non esse, cur forte juxta corruptæ ac depravatæ hominum naturæ placita, Ethnico severèq; atque impiè regnanti Imperatori, ejusque Ministris obedientiam recusare velint? Si ἐξουσία πάντα, non est, εἰ μὴ, nisi à DEO, à solo DEO atque ἀμέσως omnes omninò, de quibus τῆν ἐξουσίαν ἔχειν dici potest, imperantes potestatem habere suam necesse est. *Illud enim εἰ μὴ*, ut rectè *D. Calovius* in Theologia Apostol. Rom. ad h. l. p. m. 444. negat omnem aliam causam agentem seu agendi principium, quandoquidem absolute positum absolute accipiendum sit. Particula certe καὶ & εἰ μὴ, totiesque facta repetitio, gloriæ hujus regna imperiaque conferendi ac distribuendi, participem esse neminem permittit, soli contra DEO, exclusis reliquis omnibus, jure vindicat. Egregiè etiam argumentum hoc urget *Benignus Milletoirius* dū delicti commun, in *Libert. Eccles. Gall.* Tom. I. pag. 575. quem vide,

*Sicut & versio Gallica, qua Montenſis appellatur, Job. XVII, 12. τὸ ἐπιθὲν
vertit, nul d'eux ne s'est perdu, mais celuy là seulement qui estoit, &c.
quod contra Malletium defendit auctor de la Continuation de la nouvelle De-
fense &c. contre Monfr. Mallet, lib. 8. c. 4. p. 136. seqq. Recteque etiam no-
strarum partium Theologi ex Galat. II, 16, ubi equipollens particula ἐὰν μὴ
habetur, Lutheri nostri versionem Roman. III, 28. Sola fide, allein durch den
Glauben justificant, uti Lutherus etiam semetipsum jam defendit Tom. V.
Allenb. p. 268 seqq. Neque Maimburgius, & qui exscribere eum solet Mal-
letius causa habent, cur auctori versionis Gallica Montana exprobrent, sentire
eum sola fide hominem coram DEO justificati, ob versionem dicti Rom. VI,
16. uti nec minori impietate auctor scripti, cui titulus: Defense du N. Test. im-
primé à Mons, contre les sermons du P. Maimbourg p. 321. itemque Conti-
nuation de la nouvelle defense; lib. 10. c. 6. pag. 378. liberando se ab illa, quam
putat calumnia, hæreseos sententiam illam accusat. Miror de cætero, ut obiter
hoc addam, Maimburgium in Histoir du Luther. Tom. I. lib. 1. p. m. 78. & Si-
monem in sua Historia Critica lib. II. c. 23. pag. 374. veteres sat multumque
jam à nostris prostritas, de versionis Lutheri Germanica vilitate ac falsitate
querelas nuper repetuisse, quos ipsos tamen idiomatis, quo ea quam elegantissi-
mè, Maimburgio non diffitente, expressa est, gnaros non esse constat, vel sal-
tem vero haud absimile est: Mirari tamen desino, quando perpendo, perpe-
tuum Maimburgii & aliorum innumerorum errorem esse, ut sue tantum sen-
tentia homines æstiment, cæteros loco habeant nullo aut parvo: Hoc verò dum
paulò accuratius animo volvo, oppido injuria recordor, qua Maimburgius no-
strum Sleidanum in Hist. du Luther. Tom. I. lib. 3. pag. 234. & Tom. II.
lib. 5. p. 138. fidem ei omnem derogando affectit, Laurentium Surium, quem &
citavit, secutus, de quo tamen constat, hostem eum Sleidani insensissimum fuisse,
& obinde ex merito castigatum à Friderico Hortledero in Actis Publ. Epistol.
Dedicat. edit. Francof. 1618. Forte tamen & Maimburgium malè habet,
quod Sleidanus in urbe hac scripserit mortuusque fuerit, quam præ reliquis con-
stanter semper Lutheranismi Historia scripsit. Ubi verò Maimburgio in
memoriam revocare liceret, quod ipse Cardinali Baronio in Histoire de la De-
cad. de l'Empire lib. II p. 116. satis satis regessit: Tant il importe à celuy,
qui écrit l'histoire, de prendre bien garde, à parler consequemment, & à
ne pas juger des choses selon qu'elles sont ou plus, ou moins conformes
au sentiment, ou plutost à la préoccupation, qu'on veut avoir. Equivo-
res multò erga Sleidanum sunt Bodinus & Thuanus, uterque Gallus & Ro-
mana*

*mana Ecclesia sacra professus, ille in Method. Histor. c. IV. pag. 67. hic Tom. I. Hist. lib. II. pag. 38. ubi se ejus fidei & diligentiae multum tribuere, & eod. Tom. lib. XVII. p. 542. ubi exacta eum fide atque diligentia historiam per-
 texuisse scribit. Prudenter verò cavit Maimburgius, ne hoc in negotio Thua-
 num sequeretur, (uti & aliàs parcè admodum in sua Lutheranismi Historia
 eum citavit,) ut scilicet Macaldi, Cornæi, Foreri, Èrbermanni, aliorumque
 Jesuitarum iram atque indignationem evitaret, qui nescio cujus hareses at-
 que mendacij Thuanum accusarunt; cujus tamen fidem atque religionem ad-
 versus Macaldum Curia Parisiensis Senatores acri admodum Apologia pro
 Thuano A. 1620. edita, hujusque Historiarum libris subjecta defenderunt:
 Quod idem contra alios, Parlamenti Tolosani Praeses Gabriel Bartholomæus
 Gramondus fecit, in historia sua Gall. Regi Ludovico XIV. inscripta, & cum
 hujus privilegio Tolosa A. 1643. edita, lib. III. p. 191. cui ipsi tamen, quod in
 ead. Histor. lib. III. p. 197. adversus Societatis Jesu sodales, eorumque Scho-
 las atque Collegia scripsit, ab his vix credo condonabitur.*

Sed non inhærebo pluribus dictis citandis, partim quia omnium
 inculcantur libris, partim quia selectissima illa testimonia, quæ
 adscripta modò abs me sunt, sufficiunt.

§. 14. Dicta Scripturæ excipiunt illustria Magistratús
 elogia in eadem passim obvia: ut quod Psalm. LXXXII, 6. *Dij*
imperantes audiunt ac filij altissimi, conf. Exod. XXII, 28. quod
ad Moſen à DEO dicitur Exod. IV, 16. Tu eris ipſi, Aaroni in
DEUM, &c. VII, 1. Ecce constitui Te DEUM Pharaonis.
 Ideo enim hoc eos DEUS titulo dignatur, quia munus gerunt
 divinum, & à DEO *ἀμείωτος* petendun; quo nomine etiam
 Christus sapientissimus Verbi sui Interpret apud Johannem X,
 35. ait: *Si illos (lex divina Psalm. LXXXII, 6.) dixit Deos; ad*
quos sermo DEI factus est, eam scilicet ob causam sermo DEI
ad Magistratus factus dicitur, quia institutio atque vocatio eo-
rum divina est atque ἀμείωτος à DEO venit: perinde ut ad Pro-
phetas munus prædicandi atque docendi ἀμείωτος, ac à solo DEO
habentes factum esse verbum DEI in variciniis eorum legitur.
 Neque illi nobis adverſantur, qui inde imperantes Deos vocari
 autumant, quod DEI in his terris vices gerant, judiciumque non
 suum, sed DEI exercent 2. Paral. XIX, 6. quia & qui vice at-
 que loco alterius imperat, *ἀμείωτος* ac non nisi à summo imperan-
 te, cujus vices tenet, habere imperium illud potest. Unde for-

*Præclare de
 hoc & præter
 morem scri-
 psi: Ludoyi-
 cus Cappel-
 lus, in Ap-
 pend. ad Cri-
 tic. S. de no-
 mine Elo-
 him cap. 5 p.
 672. edit.
 Paris.*

te non incommodè, quando Apostolus ad Romanos scribens XIII, 4. seqq. Magistratum ter *διακονον* atque *λεπτορρόν* *ministerium* appellat, itemque quando Sapient. VI, 5. Magistratus *ὕπηρεται τῆς τῷ Θεῷ βασιλείας* vocantur, dici poterit, Reges atque Principes aliosque imperantes esse tantum regnorum administratores, *Ampiteurhe des Reichs Gottes* / ut Lutherus Sapient. VI, 5 vertit, qui non tam imperent, quam videantur imperare, sicut quidam verba Christi Marc. X, 42. *δοκῶντες ἀρχεῖν* huc referunt, ut tamen majorem se, DEUM, cujus loco imperium tenent, si excipias, agnoscant neminem. Idem argumentum, quod Magistratus, Dii appellantur, in hac materia urit *Leonhardus Stammesius* Carnotensis Episcopus, in Censura, quam contra pestilentes quorundam anonymorum adversus Ludovicum XIII. Regniue Galliarum Administratos Richelium, Schombergium &c. in vulgus emissos libellos, jussu Cleri Gallicani 1625. composuit. Vid. *Grammond. Histor. Gall. lib. XV. p. 636.*

Pidè ut solet Lutherus noster in Psalm. LXXXII, Tom. V. Altenb. pag. 279. a. *Moses nennet sie aber Götter auß dem Grunde / daß alle Tempel der Oberkeit / vom geringsten an bis zum höchsten / Gottes Ordnung sind. Weil es nun nicht auß menschlichem Willen oder Fürnehmen kompt / sondern GOTT selbst alle Oberkeit sezet und erhält / und wo Er nicht mehr hält / da fällt es alles dahin / wann gleich alle Welt daran hielte / darumb heißet es billig ein Göttlich Ding / Göttliche Ordnung / und solche Personen auch billig Göttlich / Göttliche / oder Götter genennet werden / sonderlich wo über das Einsetzen auch Göttlich Wort vnd Befehl darzu kommet / wie im Volck Israel die Priester / Fürsten / Könige / wurden durch mündlichen Befehl und Wort Gottes bestellt.*

§. 15. Scripturarum auctoritati succedat jam pondus rationis: Ac primò quidem constat, hominem homini potestatem dare posse, ut suo subjective loco imperet: at ut ejus loco regat, qui sibi non subjiciatur, minimè dare potest: Sic Rex Princepsque potestatem dare cui potest, ut suo loco regnum aut Rempublicam administret, illud verò dandi impossibile ipsi est, ut in alterius alicujus Regis atque Principis, qui sibi subjectus non est, imperio aliquem constituat, qui Regis illius, ad quem rerum summa pertinet, vices gerat: Atqui verò DEUS potentissimus rerum omnium arbiter, homini nequaquam est subjectus, sed homo

DEO

DEO, non igitur hominum, sive singulos speciatim intelligas, sive quatenus multitudinem aliquam conficiunt, sed solius DEI est dare, ut quis imperet loco DEI, sicut Reges atque Magistratus quosvis imperare supervacaneum esset, si demonstrare laborarem: Deinde & illud certum est ac unicuique manifestum, populum à natura inclinationem habere, passivè, ut ita loquar, regibilem ac gubernabilem, quum natura rationalis ac socialis dicitur hominem naturâ ferri ad societatem, nullamque ejusmodi societatem sine imperio & subjectione constare posse: *Ubi enim non est gubernator corrumpit populus*, ut Vulgata habet Proverb. XI, 14. (nam in Ebræo est: *Cum non fuerint Consilia corrumpet populus.*) & Moses Num. XXVII, 7. comparat cœtum rectoris destitutum cum grege ovium Pastore carente; voti jam si sui populus rectoris potestate destitutus compos reddi debet, DEI id ope fieri necesse est, qui tacitam illam populi postulationem Regibus potestatem largiendo exaudiat. Ex collatione etiam duarum potestatum; quam Ecclesiæ Ministri habent, & quæ Magistratui competit, conficitur, posteriorem æquè à DEO *ἀπέσως* institutam esse atq; priorem, paremque omninò utriusq; hac in re esse rationem. Vide qui eam accuratè, rei; quam tracto convenienter instituit, Illustrem Parisiensem olim Archi-Episcopum *Petrum de Marca*, in erudito doctisque passim laudato libro de Concordia Sacerdotii & Imperii lib. II. capite secundo integro pag. 53. seqq. Prævit Imperator *Justinianus*, cujus hæc sunt verba initio *Novellæ VI. Maxima quidem in hominibus sunt dona DEI à superna collata clementia, Sacerdotium & Imperium; & illud quidem divinis ministrans; hoc autem humanis præsidens, ac diligentiam exhibens; ex uno eodemque principio utraque procedentia humanam exornant vitam.* Juvatque hîc recordari controversiæ, inter Romanæ atque Gallicanæ Ecclesiæ Theologos magna semper cum contentione agitata: *Num Episcopi auctoritatem ac potestatem suam ἀπέσως à DEO habeant?* quæ Doctorum Gallicanæ Ecclesiæ sententia est, DEIque verbo exactè conformis. (*) Vid. *Petrum de Marca* de Concord. Sac. & Imp. Tom. I. lib. I. c. 2. num. 4. pag. 7. & Tom. II. lib. VI c. 1. p. 58. & ex quo illum plurima in opere illo mutuatum esse, *Luca Holstenii* assertum fuit *M. Antonium de Dominis*, de Republ. Eccl.

(*)
 Adde Antonium Hotmannum, qui habetur Tomo I. Libertatû Ecclesiæ Gallicanæ p. 317, 318, 319.

lib. 2. c. 5. seqq. pag. 157. *Num verò*, ut Romanæ Curiaæ assentatores perversè docent, *per Pontifices Romanos eam Episcopi obtineant, ita ut sedes Apostolica Romana fons & radix sit, unde Episcoporum auctoritas emanet?* Ubi laudandus omninò est in hoc negotio Zelus Procerum Gallicanæ Ecclesiæ, qui suæ, quam à Christo immediatè habent, auctoritati adversæ opinioni nunquam non animosè obstiterunt, sicut factum maximè in *Concilio Tridentino*, à Cardinalibus Lotharingo atque Castilianæo, pluribusque aliis, etiam gentis Hispanicæ atque Germanicæ Episcopis ac Doctõribus, teste *Petro Suave Polano* in *Historia Concilii* illius multis in locis, cum primis lib. VII. p. 661. seqq. & 709. seqq. &c. cujus narrationem hac in re adversus *Scipionis Henrici* Censuram defendit *Heideggerus* in *Anatomie Concil. Trident.* Part. 2. p. m. 879. seqq. Et nuper etiam unanimi consensu Parisiis mensibus Martio ac Majo Anno 1681. congregati Gallicanæ Ecclesiæ Antistites, contrariam ab *Innocentio XI.* moderno Pontifice Bullarumque ejus defensoribus, sub anathematis fulmine, occasione Monialium seu Canonissarum Regularium. Monasterii loci de Charonne, nec non libri à Johanne Gerbasio Anno 1679. Parisiis de *Causis Majoribus ad caput Concordatorum de causis* editi, propositam sententiam rejecerunt, criminique hæreseos sibi impecto, Apostolicum oraculum Actor. XX, 28. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam DEI*, opposuerunt. Vid. *Procez verbal de l'Assemblée extraordinaire de Messieurs les Archevêques & Evêques tenuë en l'Archevêché de Paris aux mois de Mars & de May 1681.* p. 37, 46, 59, 61. & adde *le sermon prêché à l'ouverture de l'Assemblée du Clergé de France, par Jaques Benigne Bossuet Evêque de Meaux*, pag. 22. & 26. sed hæc per occasionem atque in transitu.

Imitati sic fideliter majorum suorum exempla, quæ & loco citato allegârunt, qui ab Anno 1429. varijs in occasionibus doctrinam hanc, contrariâ ei acriter impugnatâ, defenderunt, testesque ejus erunt, quorum libri Pontificum sententiæ faventes, Facultatis Theologica Parisiensis censura subjecti fuere, Bonaventura Chassaing, Anno 1650. X. Decembr. Johannes Bagot Jesuita 1655. Jacobus de Vernant, Anno 1664. d. XXIV. Maj; notatuque digna sunt verba Censura libri Jacobi de Vernant: Hæ propositiones, quarum duæ priores asserunt, Apostolos non fuisse constitutos Episcopos à Christo: Cæteræ verò

verò, potestatem jurisdictionis ipsorum non esse immediatè à Christo, falsæ sunt, verbo DEI contrariæ, olim à sacra facultate reprobata. *Verba equidem hæc Alexandrum VII. adeo pupugerunt, ut Bullam obinde contra Theologicam Parisiensem Facultatem ediderit satis acerbam, quam verò accuratè examinârunt Consilij Regij, quod Parisius est, Assessores, in scripto quodam, (quod Anno 1667. Monasterij cum alijs raris ac curiosis in libro quodam Gallico: Recueil de diverses Pieces pour la Defense des Censures, conjunctim typis est expressum,) sub titulo: l'Advis de Messieurs les Gens du Roy du Parlement de Paris, sur un Bref du Pape du 6. Avril 1665. contre la Censure, que la Faculté de Theologie avoit faite du livre de Jaques de Vernant & de celuy d'Amadeus Guimenius. Auctor tamen libelli, qui nuper comparuit: Critique Generale de l'Histoire du Calvinisme de Monsieur Maimbourg, p. m. 143. his insuper habitis, ἀπόξιν Episcoporum Gallia huic eorum doctrina ad-versari conatur ostendere, quam bene, alij me rectius judicabunt.*

Dubito porro valde, num magis quid appositè pro hac sententia illustranda reperiri possit, quam, (si quidem ea immutaveris, & ad Principum potestatem accommodaveris,) quæ Celebris Romanæ sedis Cardinalis *Robertus Bellarminus*, de papalis Potestatis collatione scripsit, lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 17. quæ ita concepta sunt: *Observandum est, in Pontifice esse tria: Pontificatum ipsum, qui est quasi forma quadam; Personam qua est subiectum Pontificatus, & conjunctionem unius cum altero. Ex quibus rebus prima, hoc est, ipse Pontificatus à solo Christo est, persona ut est persona electa & designata ad Pontificatum est ab Electoribus: Illorum est enim designare personam: Ipsa vero conjunctio est à Christo mediante actu humano Electorum: dum enim eligunt & designant certam personam, concurrunt ad conjunctionem Pontificatus cum illa persona. Neque ineptè aut præter rem argumentantur, qui vel ob id contrariam sententiam de Civili potestate, vel à Populo, vel à Pontifice Romano dependente, non admittendâ suadent, quod infinitis malis atq; turbis causam dederit hactenus, & dare etiânum possit, uti & infra in sect. II. tragæd. e quædam ex doctrina illa derivatæ conspectui nostro sese exhibebunt; Ut non abs re scripserit *Petrus de Marca* de Concord. Sac & Imp. Tom. I. lib. II. cap. 2. pag. 58. b. *sententiam illam libertatem Regum aliquo pacto imminuere, dignitatem violare, factionibus vires ministrare. Negant quidem Bellarminus atq; Suarezus, tale quid ex doctrina sua emanare; sed utriq; os obstru-**

Nihil est discrimen, quod Azorius Insuper. Moral. part. II. lib. X c. 2 p 1020 hic fingit.

xit *M. Antonius de Dominis*, (quem *Lutheranismum adversus auctoritatem Vicarij JESU Christi in terris renovasse & sustinuisse*, abs re queritur *Maimburgius*, *Histoire du Luther.* Tom. I. lib. I. pag. 71. verbo quippe DEI satisfultum, neque ope Calviniani & Apostatae indigentein) illi *de Republ. Eccles.* lib. VI. c. 2. n. 36. seqq. p. 534. huic *in ostens. error. ejus* c. 3. n. 10. Plures alias rationes, quarum multas apud D. *Hulsemannum* in *Manual. Aug. Conf. Disp.* XIV. p. 616. seqq. reperies, ne prolixus nimis sim, prætereo.

§. 16. Sequitur, ut quæ Veteris Ecclesiæ Doctorum, qui recentes ab Apostolorum atque Apostolicorum Virorum disciplina, eorum præscripta & intelligebant melius, & perfectius implebant, hac de re mens fuerit, exponam; Quos verò aliter atque nos docuisse non reperimus, estque abundè quod de eorum consensu gratulari nobis possimus. Non adducam magnam ab iis hanc in rem dictorum copiam, neque etiam paginarum id angustia permittit, pauca verò quæ citabo, ejusmodi erunt, ut nulli nisi frivolæ exceptioni sint futura obnoxia. Agmen ducat piissimus Antiochenorum Episcopus *Theophilus*, qui tres libros ad Autolycum scripsit adversus Christianæ religionis calumniatores, & in quorum primo, pag. in orthodoxogr. 291. hæc habet verbr: *ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς Θεῆς γέγονεν*, & mox eum vocat *ἀνθρώπον ὑπὸ Θεῆς τεταγμένον*; rationem quoque subjungit, *τὸ πρὸ γάρβιμι παρὰ Θεῆς οἰκονομίαν πεπίστυται*. Non aliam hanc circa rem regulam tenuit, qui sub eadem cum Theophilo, secunda scilicet ab Apostolis successione floruit, sanctissimus martyr *Irenæus* Lugdunensis Episcopus: Is lib. V. adversus hæreses, cap. XX. atque XXIV, ubi docet non à Diabolo, sed à DEO constitutas esse terrenas potestates, hoc idem aliquot testimoniis ex veteris pariter atque novi Testamenti scriptura allatis, *Proverb. VIII, 5, c. XXI, 1. Roman. XIII, 1.* probat, postremoque subjicit: *Cujus enim jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur*. Neque aliter *Tertullianus*, primus inter Latinos Patres scriptor, qui aliquot post annis sub Severo vixit, in *Apolog.* cap. 30. fol. 59. *Inde est Imperator, unde est homo antequam Imperator, inde potestas illi unde & spiritus*; & paulò ante: *Sciunt, (Imperatores) quis illis dederit imperium, sciunt quæ homines, quis & animam: sentiunt eum DEUM esse solum, in cujus solius potestate sunt*. Confer etiam cap. 33. fol. 61. & alibi in *Apologetico* passim.

passim. Idem in libello supplici, quem ad Scapulam Africae Provinciae Praesidem, (qui quis fuerit? vid. Baron. ad an. 203. num. VII. Tom. II. Annal. pag. 370.) quò violentos illius impetus sifteret sævitiamque retunderet, scripsit cap. 2. fol. 88. ex omnium tum viventium Christianorum mente ait: *Colimus Imperatorem sic, quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut hominem à DEO secundum, & quicquid est à DEO consecutum, & solo DEO minorem, sic enim omnibus major est, dum solo DEO minor est.* Verum id esse, quod modo Tertullianus de Christianorum veterum hac in re sententia scripsit, Dionysii Alexandrini responsio præfecto Æmilio data præclarè ostendit: *Nos unum DEUM omnium rerum opificem, qui Valeriano & Gallieno Θεοφιλεστάτοις sacratissimis Augustis imperium tradidit, βασιλείαν ἐχειρήσαντα,* (nullo interjecto medio ipse eorum manibus sceptrum tradidit, et hæc es ihnen selber in die Hände geben / ut nostri Germani loquuntur,) *columus & adoramus,* apud Enseb. Histor. Eccl. lib. VII. cap. II. pag. 258. eodem fere loquendi modo, quo in præfatione Parisiens. Synod. Tom. XXI. Concil. Paris. p. 155. dicitur: *Cum igitur hæc ita fideliter se habeant, & liquido pateat, Ecclesiam, quam Christus, qui eam suo proprio sanguine redemit, suisque orthodoxis famulis Hludovico & Hlothario gloriosis Augustis, regendam tuendamq; committere occulta sua dispensatione voluit &c. iidem DEO pleni principes cœlitus inspirati &c.* Eiusdem opinionis fautor fuit Epiphanius Salaminis in Cypro Episcopus, qui hæresi XX. vel XL. quæ est Archonticorû Tom. I. Opp. p. 294. edit. Petav. inquit: *Διάκονος γὰρ (ἡ ἔξουσία) ἐστὶν εἰς αὐτὸ τὸ ἐκ Θεοῦ τῶν ἀγαθῶν τῶ τὸ κακὸν πράττοντι. καὶ ὁρᾶς ὡς ἡ ἐξουσία αὐτὴ ἢ κοσμικὴ ἐκ Θεοῦ τίτταιται καὶ μαχαίρας ἔλαβε τὴν ἐξουσίαν; ἐκ ἀλλὰ χθόν δὲ ποθεν ἀλλ' ἐκ Θεοῦ.* Eandem in sententiam colligi multa adducique possunt, ex Ignatio, Origene, Augustino, Optato Milevitano, Isidoro Pelusiota, Gregorio Turronense, Isidoro Hispalense, aliisque, iis cum primis, qui in tertium atque decimum Romanorum caput commentati sunt, Ambrosio, Chrysostomo, Hieronymo, Theophylacto, Oecumenio &c. sed mihi in præsens eos nominasse sufficiat, maximè Augustinum, cujus religio quemadmodum magni æstimanda est, sic pietas ac prudentia, quam ostendit sæpè aliàs, nunc à nobis, & præcipuè in hoc ar-

gumento non minoris fieri debet, quam præclaro, Gallorum-
que eruditis in *Journal des Sçavans*, An. 1666. d. XV. Martii,
impensè laudato opere, de *Civitate DEI*, subinde ac luculenter est
restatus. Sed oblitus pene essem *Gregorij M.* infimo haud qua-
quam loco ponendi. Is uti multa huc facientia p. ssim in episto-
lis suis habet, tum digna præ aliis videntur, ut huc transcriban-
tur, quæ lib. 2. Epist. 38. ad Imper. Phocam scribit: *Gloria in*
Excelsis DEO, qui secundum quod scriptum est, mutat tempo-
ra & transfert regna, - - benignitatem pietatis vestra ad Impe-
riale fastigium pervenisse gaudemus: & in Epistol. 62. ad Mauri-

(*)
Confer etiam,
unde Maim-
burgius id.
habet, les
Traitez des
Droits & Li-
bertez de
l'Eglise Gal-
licane, sive
Tomü I. Li-
bert Ecclef.
Gall. p. 453.

rium Augustum Phocæ Antecessorem, potestatem huic in omnes
homines cœlitus datam scribit, item lib. 4. ind. 13. Epist. 32. *Pi-*
ssimus atque à DEO constitutus Dominus noster &c. Eò autem
minus dicta hæc Gregorii omitti debebant, quò pluris auctori-
tas ejus jam olim in Ecclesia Romana & imprimis apud Gallos
æstimari consuevit, quo de *Filefacum* Parisiensem Theologum
vide, de sacra Episcop. auctoritate fol. 8. & 9. edit. Paris. 1606. &
adde, qui Gregorii observantiam erga Mauritium commendat,
(*) *Maimburgium* in *Histoire du Luther*, Tom. I. lib. 2. p. 190.
Jungi Gregorio M. potest *Thomas de Aquino* Doctor dictus An-
gelicus, (si quidem dignus, qui illustri sanctissimorum Patrum nu-

**Auch ist von dieser Zahl in simili negotio Lutherus noster ait Tom. I. Altenb.
pag. 708. a. der heilige Thomas von Aquino, ist er anders heitig / dann
ich zweiffel fast daran / dieweil man so gar keinen Geist an ihm spühren und
riechen kan.**

mero ac cohorte gaudeat,) cujus non minor in Romana Eccl-
sia veneratio est atque ipsius *Augustini*, uti ex Janseniano certamine,
edictis regis (quæ habentur in *Journal des principales Audien-*
ces du Parlement, edit. Paris. 1678. Tom. II. lib. 6. c. 29. pag. 667.
seqq. usque ad 691. ubi pag. 672. digna cum primis est Nobilissi-
mi *Taloni* Advocati Generalis, contra Alectensem Episcopum
Regio edicto subscribere recusantem, dissertatio pro jure Regis
circa sacra, quæ diligenter legatur,) Anno 1664. proscripto, nec-
dum tamen penitus sopito, abundè patuit. Nostræ autem sen-
tentia Thomam hac in re accedere, ex B. nostri *Dorschei* libro,
quo Thomam in multis fidei capitibus veritatis confessorem fuisse
ostendit, annoque 1656. Francofurti typis commisit, sect. 1. l. 5.

6. pag. 75. discere illi possunt, qui hæc forte ignorant : Defensionem verò Dorschei Celebris Hamburgensium Theologo *Reifero* debemus, qui in vindicijs suis Evangelico-Thomisticis contra *Thomam Leonhardi & Albertum Zennerum*, pag. 140. seqq. Dorscheo non tantùm præclaram opem hoc in capite tulit, sed & plura observatu non indigna thesinque nostram egregiè tuentia adduxit. Quæ verò ex libro *de regimine Principum*, qui Thomæ vulgò tribuitur, & hoc nomine ab *Azorio* Instit. Moral. Part. II. lib. IV. cap. 19. pag. 479. seqq. & lib. X. |c. 2, pag. 1019. seqq. edit. Lugdun. 1616. (quo impudentiorem sententiæ nostræ hostem præter *Carrerium* non legi,) passim citatur, adduci vulgò solent, Thomæ non esse, ipse *Bellarminus* de scriptoribus Ecclesiasticis pag. 254. concedit, & rectè etiam à *Guil. Barclaiio* de Regno & Regali Potestate adversus Monarchom. lib. 6. p. 490. observatum est. Thomæ verò non adversabuntur vel saltem non adversari deberent, qui doctrinam ejus vi constitutionum suarum sequi tenentur, uti de *Dominicanis, Capucinis*, (quos impensè *Baluzius* laudat, aded, ut illo *hominum genere an melius aliquid aut sanctius sit se nescire* scribat, in Epistola de vita Petri de Marca, quæ hujus Operi de Concord. Sac. & Imp. præfixa est, p. 12. a.) atq; *Carmelitis* constat, cum primis de *Jesuitis*, quibus in *Constitutionibus Illustr. Societatis Jesu*, part. 4. c. 14. §. 1. injungitur : *Legatur doctrinâ scholastica D. Thomæ; & in Congreg. General. can. 9. Sequantur nostri DD. in Theologia Scholastica doctrinam S. Thomæ, nec deinceps ad cathedram Theolog. promoveantur, nisi qui D. Thomæ doctrinâ bene affecti fuerint : Ab ea verò alieni docendi munere repellantur.* Ex his verò omnibus Patrum testimonijs, quæ produximus, Christi & Apostolorum doctrinam de ἀντιπροσωπία imperantium confirmantibus, Reges Principesque quosvis, tam bonos quam malos, immediatè à DEO esse constitutos, omnique quoad homines pœnarum metu solutos, constare certum est. Neque apud Græcos, Latinos ac Africanos Patres, ullus ad undecimum usque seculum notari potest, quin doctrinam hanc prædicatione, commentatione, tractatione, disciplina atque usu confirmârit. Ex quo verò Ecclesiæ Romanæ Antistites Gregorii VII. doctrinæ atq; moribus sese conformantes, supra Reges atq; Imperatores se constituerunt, multùm doctrinâ hæc

A Gregorio enim VII. contraria sententia initium desumi debere, Benignus Millerotus du Delict Commun, in Libertatibus Ecclesie Gallic. Tom. I. p. 524. pariter asserit, simulque miratur, per tantum temporis spatium inter CLXIII. Papas, qui Gregorium precesserint, non fuisse, qui vel ipsi ferente occasione, cum imperarent Constantius Valensque Arriani, Julianus paganus, Anastasius Eutychanus, Heraclius Monothelita, in praxi vel in doctrina, ullum indicium nobis reliquerint; Principes non immediate à DEO, sed à populo potestatem suam habere, qui etiam cum Papa visum fuerit è re Ecclesie fore, illos loco movere atque punire possit. Miratur idem Carolus Faye, in Libertat. Eccles. Gall. Tom. I. pag. 209. Non transgrediamur, haud immeritò Libertatum Gallicana Ecclesia Vinduces Tom. I. p. 122. & 463. cum Salomone Proverb. XXII; 28 exhortantur, terminos antiquos quos posuerunt Patres nostri. Quod ipsum & modernus Papa Innocentius XI. alia licet in causa hortatur in epistola sua ad Regem nostrum D. XII. Martij 1682. exarata.

hæc immutata fuit. Plura Patrum dicta atque testimonia itemque Conciliorum decreta D. Gerhardus noster LL. Theolog, de Magistratu Politico §. 46. M. Antonius de Dominis de Republ. Eccles. lib. VI. cap. 2. n. X. seqq. pag. 522. David Blondellus de formula regnante Christo, sect. 2. p. 187. seqq. Claudius Salmasius in Defens. Reg. c. 3. p. 81. seqq. & qui principem jure locum hos inter tenet Petrus de Marca, de Concord. Sacerd. & Imp. Tom. I. lib. II. c. II. p. 59. citarunt. Multa etiam sparsim habent Antiquitates Ecclesiastica Magni mei Præsidis Dn. D. Bebelij, quarum continuationem ut proximè conspiciamus, scio seria multorum piorum esse vota; quorum interpres jam jam extitit Illustris Baro Boineburgius in epistola ad Celeberrimum Theologum meumque magnum Patronum Dn. D. Spenerum, cui prospera DOMINUS! vid. laudati Dn. D. Bebelij Epistolâ Dedicatoriam in Antiquitates trium priorum seculorum, A. 1669. editas. Adduxi verò Patrum consensum, non tam ut inde fidem astruam, quam ut his quæ dicere volui, ab ipsorum dictis aliquid ornamenti accedat, utque ubi multi diversis temporibus ac locis idem pro certo affirmarunt, id ad causam universalem referri debeat. Neque enim Veterum de Ecclesia bene meritorum Doctorum scripta alio loco habeo, quàm testimonia & confessiones veritatis, cum qua in quantum conveniunt, temerè ea rejicienda non puto. *Habeo bonorum exemplum*, inquit ille apud Terentium in Heautont. *quo exemplo mihi licere id facere, quod illi fecerunt puto.* §. 17.

*Exiit etia
Nobilissim?
Bosius de
comparanda
nostr. script.
Eccles. p. 41.*

§ 17. Huicce Patrum testimonio, in gratiam Romanæ Curiaë devotorum, subjicere lubet constantem cum Veteris, tum recentioris inprimis Gallicanæ Ecclesiæ hac de re asseverationem. Equidem, si *Emanuelem à Schelstrate* Antverpiensium Theologum, Virum cæteroque non indoctum, (qui non ita pridem *Antiquitatem illustratam circa Concilia generalia & provincialia, decreta & gesta Pontificum & præcipua totius Ecclesiastica historia capita* Antverpiæ edidit, fermeque in ea id unice egit, uti * Romani Pontificis primatum, omnesque alios superantem * *Unde & Innocentius XI. qui hoc tempore Papali auctoritate fruitur, cui laborem istum suum auctor dedicavit, titulos honoresque ei in navata opera compensationem multum auxit, ceu depradicatum à Schelstratio valde est in secundi libri illius Voluminis dedicatione.*) auctoritatem stabiliret magis atque firmaret, ex libri sui Dissertatione prima, ubi Gallorum doctissimum *Lainojum*, de Papæ Primatu refutare nititur, audire deberemus, Gallicanam Ecclesiam in his similibusque controversiis, quibus Paparum, quam sibi in Regum Principumque jura vendicant, auctoritas pessum it, nequaquam ab aliis sacrae Monarchiæ Architectis dissentire, asserere necesse haberemus, cui verò res, cum ceu mox dicenda patefacient, clara sit, pro responsione bonam mentem precamur: Et vel sola Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ duo volumina 1639. *Petri Puteani* curâ Parisiis typis nitidissimis conjunctim edita, quorum copia ab Excellentissimo Polyhistore, & cujus meritorum magnitudo omnem dicendi ubertatem superat, Dn. D. *OBRECHTIO* nostro, pio suo in bonas literas earumque Cultores insigni amore, facta mihi est, falsitatis Schelstratium convincunt, si maximè nulla nobis alia subsidia restarent atque argumenta, uti quidem abundè restare, jamjam aggredior ostendere. Sit verò instar omnium Concilium, quod A. DCCCXXIX. VIII. Idus Junias (non 560. ut multi perperam existimant,) Lutetiæ Parisiorum, ab Episcopis quatuor Provinciarum *Rhemensis, Senonia, Turonica & Rothomagensis* celebratum est, vocati que *Concilium Parisiense VI.* solet, in quo conscripti Patres *Ludovicum Pium*, officii sui graviter admonent, & juris cuique reddendi perpetuam voluntatem ab eo exigunt, *quod imperium suum DEO ipsi, non autem decessoribus, deberet.* Non pi-

grabor verba eorum, utut plura aliquantum sint, ex Tomo XXI. Conciliorum Anno MD 150 XLIV. Regio jussu Parisiis editorum lib. II. c. 5. pag. 226. 227. huc transcribere. *Nemo Regum à progenitoribus regnum sibi administrari, sed à DEO veraciter atque humiliter credere debet dari: qui dicit, meum est Consilium & aequitas, mea est prudentia, mea est fortitudo: per me Reges regnant, & legum conditores justa decernunt: per me Principes imperant, & potentes justitiam decernunt. Quod autem non ab hominibus, sed à DEO regnum terrenum tribuatur; Daniel Propheta testatur, dicens: In sententia Vigilum decretum est; & sermo sanctorum & petitio, donec cognoscant viventes, quod dominatur Excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humilimum hominem constituet super illud. Item idem loquens de Nabuchodonosor ad Balthazar: Donec cognosceret, inquit, quod potestatem haberet Altissimus in regno hominum, & quemcunque voluerit, suscitabit super illud. Et per Hieremiam: Hac dicit Dominus exercituum DEUS Israel: Hac dicetis ad Dominos vestros: Ego feci terram & hominem, & jumenta que sunt super faciem terrae, in fortitudine mea magna, & in brachio meo excelso, & dedi eam ei, qui placuit in oculis meis. Hi verò, qui à progenitoribus sibi succedere regnum terrenum, & non potius à DEO dari putant, illis aptantur, quos Dominus per Prophetam improbat dicens: Ipsi regnaverunt & non ex me; Principes extiterunt & non cognovi: Ignorare quippe DEI procul dubio reprobare est. Quapropter quisquis mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, sed à DEO sibi commissum regnum credat, multi namque manere divino, multi etiam DEI permisso regnant. & paulò post: Constat ergo, quia non astru, non voto, neque brachio fortitudinis humana, sed virtute, imò occulto judicio dispensationis divina, regnum confertur terrenum. A qua Concilii sententia, neque Veteres Galliae Doctores atque Episcopi deflexerunt unquam, & recentiores recedere grande nefas & piaculum esse rectè putant. Docent Irenaei Lugdunensis, (cujus & verba quaedam in paragrapho præcedente annotavimus,) Remigij Remensis, & Gregorij Turonensis Episcoporum, itemque Hincmari Rheimensis Archi-Episcopi, nec non Bernhardi Claravallensis Abbatis libri, quos reliquerunt, atque epistolæ, quam*

vera sint , quæ diximus. Insecuti eos qui fuerunt , *Petrus ab Aliaco* Cameracensis Episcopus , ejusque illustris Discipulus *Joh. Gerson* Parisiensis Academiae Cancellarius , (in cujus laudibus *Lutherus* noster multus est Tom. I. Altenburg. p. 836 b. & Tom. VI. p. 28. a. &c.) ut & , qui Gersonem præceptorem habuit *Nicolaus de Clemangis* , itemque *Johannes de Parisiis* , *Jacobus Almaynus* Chenonensis Archidiaconus , *Simeon Vigorius* Archiepiscopus Narbonensis , (quem *Maresius* & ipse Gallus , Tom. I. contra Titinum p. 283. *Libertatum Ecclesia Gallicana acerrimum propugnatores* appellat ,) plurimique alii , qui hoc atque superiori seculo in Gallia floruerunt eruditissimi Viri ; non minori studio ac prædecessores sui , doctrinæ illi adhæserunt. Taceo Clarissimos Viros , *Fauchetium* , *Pasquierium* , *Pithæum* , *Hottmannum* , *Servinum* , *Milletotum* , aliosque libertatum Gallicarum confarcinatores ; neque commemorabo studium *Francisci de Victoria* , magni nominis inter Dominicanos Theologi , qui in relectionibus suis n. 8. *Andrea Duvalij* Professoris Parisiensis , qui de Suprem. Rom. Pontif. part. 1. q. 1. itemque Doctissimi Parisiensis Theologi *Filefaci* , qui in eleganti ac perraro libello , quem *Selecta* inscripsit , hb. I. pag. 129. seqq. ut & *Edmundi Richerij* , Theologicæ Parisiensis Facultatis Doctoris atque Sorbonæ Syndici , qui de *Ecclesiastica & Politica potestate* , nec non ejus Defensoris , *Simonis Vigorij* , in magno Galliarum Regis Consilio Assessoris , qui in libello , cujus titulus : *Ex resp. Synodali data Basilea &c. pars præcipua* Anno 1613. idem prolixè egerunt. *Petrum de Marca* , Tolosanum primum post Parisiensem Archiepiscopum , ex nobilissimo ejus opere de *Concordia Sacerdotij atque Imperij* , supra jam aliquoties audivimus , cujus etiam integrum libri secundi secundum caput veritatem asserti nostri stabilitatum it. Citavimus quoque §. 5. elegantia verba auctoris libri , *Essais de Morale* inscripti , quæ elogio etiam atque assensu suo probavit scriptor libelli , qui *Arnaldus* Celebris ille Jansenista esse fertur , quemque singulari benevolentia Viri his in rebus egregiè versati Dn. *Joh. Balthasar. Ritteri* , Gallicæ , quæ Francofurti ad Mœnum est , Ecclesiæ optimè meriti Pastoris , Fautorisque mei magni debeo : *Apologie pour les Catholiques contre les faussetez & les calomnies d'un livre intitulé : la Politique du Cler-*

gè de France, à Liege 1681. vide ejus partem primam cap. XI. pag. 136, 137. Adde etiam, qui *Dorscheo* nostro observatus est in *Anticristi Theol. Sect. IV. p. 44. Annaum Robertum Aurelium*, *Rer. Judicat. lib. 3. cap. 1.* prolixè eandem in sententiam differentem. Junge eidem *Julium Mazarinum* Cardinalem, quem An. 1660. ad *Alexandrum VII.* Pontificem, præter alia hæc insignia verba: *Nulli Regi jus in sacra, inspectionem solum; nulli Pontifici jus in Reges, sed paternum amorem esse debere*, perscripserit refert *Benjamin. Priolus*, de rebus Gallic. lib. X. pag. 372. Quæ *Ferrerius* Regius Orator in *Tridentino Concilio*, pro communi hac Gallorum sententia differuerit, & adversus anonymum quendam, edita Apologia fortiter propugnaverit, apud *Petrum Suavem Polanum* legere est, in *Histor. Concil. Trident. lib. 8. p. 863. & 866.* (de quo, ut obiter hoc addam, minus æquè sentit *Maimburgius* dans son *Histoire du Luther. Tom. I pag. 230.* *Æquius* longè, *Doctissimi Ephemeridum* auctores, in *Journal des Sçavans, An. 1661. p. 227. seqq.*) Quid *Jacobus Speffens*, Vir profundæ eruditionis ac judicii, An. 1588. in Oratione sua adversus *Tridentinæ Synodi* promulgationem hac de re senserit, & quanto is æstu ac fervore commotus, de *Petro Gondio Cardinali*, qui rerum eum Theologicarum ignarum dixerat, ultrò se manus daturum subjecerit, si is, qui se ignorantia argueret, impræsentiarum proprium nomen Grammaticè declinare posset, *Thuanus* explicavit, in *Histor. lib. 93. pag. 362.* *Leonardi Stampesii Carnotensis Episcopi*, supra jam §. 14. mentionem fecimus, legique de consensu ejus plura possunt apud *Grammondum* *Histor. Gall. lib. XV. p. 634. seqq.* Potest huc etiam referri *anonymus*, qui *Memoire pour la deffence de l'universalité de la Regale* scripsit, eidemque verba hæc inferuit: *Le pouvoir du Roy pour juger souverainement des droits de sa Couronne, vient immediatement de JEsus Christ, comme celuy de Pape, pour juger des droits de sa Primauté.* Cujus mentem non intellexit, qui respondere ei conatus nuper est, auctor du *Traité General de la Regale* An. 1681. editi part. IV. dans la reponce à un memoire p. 191. Nescio porro an locus hîc aliquis dandus sit *Guilielmo Barclaio*, magni nominis JCro, & in *Academia Mussipontana* *Juris Professori*, qui patriam quidem Galliam non habuit, (quippe in *Britanniæ Regis* solo natus,))

in eadem tamen diu & vixit & mortuus est : Is verò & in libro *de potestate Papa*, & in eo quem *de Regno & Regali potestate adversus Monarchomachos* scripsit, & *Henrico IV.* cognomine *Magno* dedicatum, Anno præcedens seculum finiente Parisiis edi curavit, pluribus causæ hujus nostræ patronus extitit, quamvis quæ in posteriori libro p. 111. & 112. scripserit, dextra comodaq; interpretatione egeant. Eiusdem quoq; cum popularibus suis sententiæ, tempore Philippi Valesii, A. 1329. *Petrum Cumerium*, cum in Senatu Parisiensi verba faceret, fuisse, ipse *Azorius* annotavit Instit. Moral. part. II. lib. X. c. VI. p. 1044. D. De *Clandj Espencei* Paris. Theologi consensus, quæ in Opp. in epist. ad Tit. p. 572. seqq. edit. Paris. 1619. scripsit, dubitare nos non permittunt. Plures alios ex Gallis auctores *Ludovicus Rodolfinus* Jctus, de origine, dignitate & potestate Ducum Italiæ, primum 1605. *Derthona*, post *Argentorati* operâ *Christophori Besoldi* editus n. 58. p. 19. itemque *Johannes Limnaus*, in Notit. Regni Franc. lib. 2. c. 6. p. 399, & 400. allegarunt. Securos nos tandem esse jubet *Maimburgius*, Histoire du Calvin, libr. 6. p. 502. doctrinam hanc in Galliis absq; contradictione assertam semper fuisse, & adhucdum constanter propugnari.

Neque in hoc Maimburgius à vero abest, licet enim ipsum, quod in sua Iconoclastarum Historia, lib. I. p. 148. Leonem Isaurum Imp. à Gregorio II. excommunicatum ac imperio privatum, subditosque illius ab hoc subjectionis vinculo liberos pronuntiatos esse, Zonaræ, Cedrenique fide nixus, scripserit, injusto Papatum in Reges atque Principes dominio imprudenter patrocinatum, veritatique sic sententia nostra adversatum fuisse, aliquibus videatur: Ubi quidem cum illo Sorbonico Doctore, qui non ita pridem contra Maimburgium: Entretiens d'Eudoxe & d'Euchariste sur l'Histoire de l'Arianisme & l'histoire des Iconoclastes, absque tamen addito nomine edidit, suspicari nolo, eo id sine Maimburgium fecisse, ut, qui ob plurima, quæ in historiis suis pro Principum juribus adversus Romanam Curiam, (contra atque à Jesuita expectabatur) scripsit, malè admodum Romæ audiebat, gratiam sic sibi ibidem aliquam conciliaret, miror tamen, cum Cardinales Baronium, Bellarminum atque Pertonium, quos sæpius alias, cum Romano Pontifici nimis adulantur, castigare solet, in hoc Principibus adeo invito capite sequi maluisse, quam quidem populares suos, Petrum de Marca, Jacobum Gaultierium & nuperum selectorum Historiæ Ecclesiæ capitum scriptorem Natalem Alexandrum aliosque, qui factum id unquam à Gregorio fuisse stre-

nuè negarunt. Magis verò adversatur sententia nostra, quando idem in Histoire du Schisme des Grecs lib. VI. p. 357. & Histoire des Iconoclastes libri I initio, & aliàs in suis historijs passim, Græcorum aliorumque calamitates ex illorum schismate atque, quam vocat, hæresi accersit, sicut & Baronio in Annalibus suis facere solemne est. Eo ipso enim hæreticum atque dissolutioris vitæ Principem jure regnis suis privari posse ac debere; non absurdè quis, licet minus rectè, concludet, Principumque sic Summitati atque *ἀντιπροσωπία* hand parum detrahet. Taceo, gladium hunc adversus ipsummet Maimburgium stringi posse, exemplo ejus quod apud D. Dorischeum, de Provid. circa Ang. Confess. p. 10. habetur. Et quid, si Græci inde potius argumentum pro doctrina sua veritate desumerent, quod veram Ecclesiam afflictio & calamitas tanquam pedissequa semper sequatur, secundum quod Christus Matth. X, 18. seqq. Johan. XVI, 20. & Apostoli Actor. XIV, 22. 2. Timoth. III, 12. prædixerunt, & Claudius Espencæus, (quem ipse Maimburgius in Histoire du Calvinisme lib. 3. p. m. 235. Catholicam doctrinam in scriptis suis propugnare scribit,) in II. Tim. Opp. p. 387. seqq. calculo suo confirmavit? Et aliàs, quæ adversus Robertum Bellarminum, quod temporalis felicitas rerumque prosperi successus Ecclesia nota non sit, disputata sunt, vel ex solo nostro Bellarmino-Mastige, quo nomine B. D. Gerhardum signo, in LL. Theol. de Ecclesia Sect. XV. §. 299. Tom V. p. m. 514. seqq. nota sunt. Quo ipso quidem Græcorum errori patrocinari animus non est; rectiora enim D. Dannhaueri nostri Stylus Vindex me docuit, sed saltem quam infirma admodum Maimburgii ratiocinatio sit, volo ostendere. Certè in hac materia Maimburgius nequam observavit; quæ post in Histoire du Lutheran. Tom. II. lib. V. pag. m. 117. scripsit: Nous devons estre tellement attachez au S. Siege, comme tous les bons Catholiques le sont, que nous ne choquions jamais, par un faux Zele, sous pretexte de religion, les veritables interets des Princes: Ita Sanctæ Sedi adherere debemus, quemadmodum omnes boni Catholici faciunt, ne unquam falso Zelo, aut sub religionis pretextu verum interesse Principum offendamus.

§. 18. Agnoverunt etiam & fassi sunt doctrinæ hujus nostræ veritatem, omni tempore ipsi Galliarum Reges, Capetini, Valesii, & Bourbonii, atque ex his præcipuè, regnantis etiamnum lineæ magnus Conditor *Henricus IV.* eam confirmavit, quando *Francisci I.* *Henrici II.* atque *Caroli IX.* exemplo, per Legatum suum coram *Paulo V.* Romæ contra *Julij II.* factum obtestatus est, quo is Navarræ Regem *Johannem Labreta-*

num excommunicârat, regnumque ejus Arragoniæ Regi Ferdinando donârat, quod Reges non nisi à DEO essent, nulloque plânè modo Pontifices regna auferendi aut etiam transferendi potestatem haberent. Vid. Dn. de Puis in tract. de jure Regis super regnum Navarra, & ex eo Maimbourg Histoire du Calvin. lib. I. p. 18.

Ita & cum bulla absolutionis, quam eidem Henrico Clemens VIII. indulgebatur, clausula rehabilitationis ad regni successionem, quasi eo Rex Sixti V. & Gregorii XIV. censuris privatus, minimeque habilis reputatus fuisset, adderetur, neque Rex, neque Legatus Perronius (qui, quod Regem ad Romana Ecclesia fidem converterat, quo de ipsum Perronitum vide in ejus Operibus Tom. 1. pag. 636. edit. Paris. ab hoc Ebroicensi primùm Episcopatu, moxq. Senonum Archi. Episcopatu, majorisq. Gallia Eleemosynarij dignitate, à Pontifice verò sacri Collegij purpura donatus post indutusque fuit, apud Grammond. Hist. Gall. lib. 3. pag. 201.) neque procuratores ejus illam inseri voluerunt, ne injuria regno Regique fieret, qui successionem haberet jure naturali, neve Pontifici in regni Francia temporalia quicquam potestatis concederetur. Vid. Roussel. lib. 6. histor. Jurisd. Pontif. cap. 7. p. 682. & lib. 7. c. 4. pag. 745. edit. Paris. Anno 1625. adde Thuanum libr. 113. Histor. Tom. V. pag. 586, 587. & 588.

Id quod & non multò ante Pio IV. Romano Pontifici, quum is diplomate quodam solemnè, (quod injustum atque injuriosum Thuanus vocat Hist. lib. XXXV. p. m. 261.) cum multis Gallia Episcopis atque Prælati, Johannam Labretanam Navarræ Reginam sacrâ censurâ notâisset, objectum à Carolo IX. est, nullo quod Calviniana ea esset habito respectu: qu'il n'appartenoit nullement aux Papes, de disposer des biens des Rois, & de les déposer, puis qu'ils n'ont pour le temporel aucun supérieur, que DIEU, du quel seul ils dependent, & qui a seul pouvoir de les juger: Quod nullo modo Papatum sit, de Regum bonis disponere, eosque è solio deicere, quandoquidem hi in temporalibus neminem hominum, sed solum DEUM superiorem habeant, à quo & solo dependeant judiciumque expectent. Vid. Memoires dressés par le Commendement du Roy Charles IX. sur les procédures faites à Rome, contre la Reine de Navarre, envoyez à Rome, pour estre communiquez au Pape Pie IV. l'An 1567, quæ habentur Tom. I. Libertat. Eccles. Gall. pag. 133. seqq. Sed videamus etiam de Veteribus, ascendamusque ad seculi undecimi sequen-

Adde Maimbourg Histoire du Calvin. lib. 4. pag. 330.

tiumque tempora. *Philippus I.* utut sacra communione ab *Ur-
bano II.* ob superductam *Bertradam* arcessitus, regni curam nun-
quam deposuit, consuetaque Conciliorum convocandorum,
præfulatuumque conferendorum potestate usus semper fuit, eo-
que satis, quam minimè superiorem se, nisi DEUM, agnosceret,
indicavit. Vid. *Davidem Blondellum* Catalaunensem, patriæ hi-
storix gnarissimum Virum, *De formula Regnante Christo in Ve-
terum Monumentis usu*, Sect. II. pag. 257. seqq. Hujus prone-
pos *Philippus II.* cognomine *Augustus*, decessorum suorum
more rata habere noluit, quæ à *Lucio III.* Pontifice ad Regia
dignitatis, & jurium regni imminutionem decerni timebantur.
Unde ad *Lucium*, Dolensem Ecclesiam in minori Britannia Me-
tropolitana dignitate in perniciem Turonensis Ecclesiæ ornare
volentem, graviter scripsit: *In lesione Turonensis Ecclesiæ, quæ
tempore patrum nostrorum integram Metropolitanam jurisdictionem,
in tota minori Britannia obtinuit, Regnum nostrum turpiter im-
minuere ac mutilare contendit Ecclesia Romana; coronam de ca-
pite nostro dejicere, frangere, & pedibus conculcare. Quid enim
aliud est, Archi-Episcopum in eadem provincia contra Metro-
politani suum, & integritatem regni nostri erigere velle, quam ab
hereditate Patrum nostrorum, nos tanquam imbecilles, resistere
non valentes, ejicere & fugare? Videat Dominus & judicet, quia
si processerit factum istud, minus amodo vos estimabimus Patrem,
quam vitricum; minus nos sentietis filium, quam Privignum.* Ex-
hibet epistolam illam ex *Stephano Tornacensi* epist. CXXXVI. *Pe-
trus de Marca*, de Concord. Sacerd. & Imp. Tom. I. lib. IV. c. 13.
pag. 270. b. qui & addit, similem querelam adversus Primatum
Lugdunensem exstare in epistola *Ludovici VI.* Regis ad *Callistum
II.* quæ edita est Tom. III. *Spicilegij Dacheriani* pag. 147. Idem
Philippus Augustus regni sui administrandi communionem Papæ
Clementi III. denegavit, cum ab *Joanne Anagnino* Cardinali,
ad pacem cum *Henrico* Angliæ Rege, sub excommunicationis
pœna ac minis urgeretur, quod non pertineret ad Ecclesiam Ro-
manam, in Regnum Francia per sententiam vel alio modo anim-
advertere; instigatus etiam Rex fuit ab *Odone* Burgundiæ Duce,
reliquisque Regni Proceribus, ut neque pacem neque *Trengans*
faceret Regi Angliæ, per violentiam vel coactionem Papæ. Vid.
Petrum

Petrus de Marca, de Concord. Sacerd. & Imp. Tom. I. lib. 4. cap. 14. n. 1. pag. 272. a. & ex eo *Maimbourg* Histoire des Croisades Tom. II. lib. V. pag. n. 125. cujus hæc *è anciens Regis Philippi* verbis subijcitur. *C'étoit là parler & agir en grand Roy, qui, sans s'émeouvoir, sçait maintenir les droits de sa Couronne independante de tout autre, que de DIEU seul, & conserver son autorité souveraine sans choquer celle de l'Eglise, dont le Royaume est spirituel qu'elle tient de JESUS Christ, n'est pas de ce monde.* Similiter & *Philippus IV.* ad inducias cum Anglo, per ex-

Adde ex quo uterque id habet Tomum II Libert. Eccles. Gall. c. 7. n. 2. p. 12. ipsa alia publica exhibentem.

communicationes cogi se à *Bonifacio VIII.* passus non est, neque in temporalibus se cuiquam subjici, in spiritualibus verò pariturum in quantum debeat, graviter pronuntiavit. Vid. Tom. II. *Libert. Eccles. Gall.* cap. 7. n. 12. pag. 123. Et quoniam ad *Philippum IV.* pervenimus, silenda non erit famosa illa eum inter atque *Bonifacium IX.* concertatio. Orta autem ea cum primis fuit ex *Bonifacii*, *hominis inquieti ac superbi* (*Thnano* sic de eo sentiente *Histor. lib. X. pag. 314.*) fastu, qui Regis atque regni majestatem imminuere, & Ecclesiasticæ jurisdictionis, ultra quam par esset, pomœria proferre volebat, sicuti originem ejus *Petrus de Marca* describit, de Concord. Sacerd. & Imperii Tom. I. lib. I. c. I. num. XI. pag. 6. a. Is igitur *Bonifacius* Philippo aliunde infensus, (quod videlicet Columnenses, Pontificis hostes apud *Dieser Bonifacius ist es / der den Könia Philippum zu Frankreich abseyte / und ließ ein Urtheil gehen / weil der König ihm nicht gehorsamb wäre wo der die Columneser, so muß er im Bann seyn. Aber Könia Philippus war dannoch zu seiner Zeit ein zimbllicher Lutherscher / und stellte dem H. Vater Bonifacius nach / biß er ihn frtegte. Ita appositè Lutherus noster Tom. VI. Altenb. pag. 1092. a.*

se benigne haberet; quodque belli Flandrici curas non deponeret, juxta conditiones à *Bonifacii* arbitro compromissario dictas,) præ cæteris eum, ut subsidia in terram sanctam mitteret, per Legatum suum *Bernhardum Appamiensem Episcopum* monuerat, depositionem comminatus, ni monitis obtemperaret: *Philippus* autem bellum Flandricum causatus, se nec copias, neq; pecuniam transmissurum professus fuerat, Legatumq; insuper Pontificis de majestatis crimine apud se delatum in carcerem detruserat, Occasionem hinc, quæ prætextu pietatis non carebat, *Bonifacius*

avidè arripuit , eoque fuit provectus , ut Regem non solum anathemate feriret , sed etiam sibi subditum in rebus civilibus epistolâ denunciaret , illamque sententiam editâ *extravaganti constitutione* anno Pontificatûs ultimo firmaret. Philippus fulmen illud Vaticani nihili faciens , Episcopos , Abbates , Priores , Conventuales , Decanos , Præpositos , & Procuratores Ecclesiarum Cathedralium & Collegialium , Syndicosque & Procuratores Urbium & Communitatum regni A. M. CCCII. die X. mensis Aprilis convocavit , iisque Bonifacii regnum Francorum sibi temporaliter subesse asserentis consilia exposuit , qui & consilio & ope Regi se adfuturos sponderunt , in tuendo capite & honore Regis regnique libertatibus & juribus. Philippus quoque brevi quodam epistolio dolorem suum acerbis verbis , & *Familitatis* convicio in Bonifacium coniecto ultus est. Gestam sic rem enarrat *Petrus de Marca*, de Concord. Sacerd. & Imp. Tom. I. lib. II. cap. 3. num. 8 & lib. IV. c. 16. n. 1. seqq. pag. 70. & 286. & Tom. II. lib. VI. cap. 33. num. 2. pag. 197. Adducam verò Regis Pontificisque literas adinvicem missas , sicut eas *Benignus Milletot* exhibet in *Libert. Eccles. Gall.* Tom. I. pag. 530. sicut item in Tomo II. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ , qui *Prewes des libertez de l'Eglise Gallicane* inscribitur cap. 7. num. 13. pag. 124. continentur. Bonifacius *servus servorum DEI*, Philippo Regi *Francorum* : *DEUM time & mandata eius observa : Scire Te volumus , quod in spiritualibus & temporalibus nobis subes , beneficiorum & præbendarum ad Te collatio nulla spectat , & si aliquam vacantem custodiam habeas , usumfructum earum successoribus reserves , & si qua contulisti , collationem haberi irritam decernimus , & quatenus processerit , revocamus , aliud credentes hæreticos reputamus. Datum Laterani IV. Non. Decembr. Ann. 6.* Regis responsoriæ hæ erant. Philippus *DEI gratia Francorum Rex* , Bonifacio se gerenti pro summo Pontifice , salutem modicam , sive nullam. *Sciat tua maxima fœuitas , in temporalibus nos alicui non subesse : aliquarum Ecclesiarum & præbendarum vacantem collationem ad nos jure Regio pertinere , & percipere fructus earum contra omnes possessores viriliter nos tueri , secus autem credentes fatuos reputamus a que dementes. Præterea Grammondus* *Histor. Gall. lib. I. pag. 64.* observat , tertii Ordinis ad Clerum

Scio. equidem & fateor , Paulum Æmilium , de rebus gestis Francorum libr. 8. p. 414. & Scipionem du Pleix, Tom. II. de l'histoire generale de France p. 387. alijsq; dicere. epistolas istas Regem atque Pontificem auctores non agnoscere , sed confictas fuisse ab aliis : Ast compositas ab eis esse , præter plurimos historicos à Limæo in Notitia Regni Francia lib. 2. cap. 6. p. 404. citatos , Petrus de Marca etiam defendit , de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 4. c. 16. n. 3. & 4. quamvis rectè addat pag. 287. a. Pontificis epistolam ad Regem perlatam non esse , prout concepta fuerat , exigentibus id Regis Legatis , ne Philippi animus accenderetur ; attamen unum ex illis, Petrum Flottam , summa capita excrispisse , quæ illo epistolio contineantur , quod hodie sub Bonifacii nomine ad Philippum circumferatur. Forte Papa eas scripsit , aut Legatus etiam supposuit , postea autem cum non responderet , quem expectabant , eventus , neuter auctor videri voluit. Certè auctores , quod eam supposuerint accusari nequeunt , quia jam illo tempore frequens celebrisque mentio literarum fuit. Licet igitur litera, quas habemus, eodem planè modo scripta primùm non fuerint , sufficit habere nos capita , in prioribus contenta : Habet alioquin etiam epistolas illas Franciscus Carriere Aptensis Minorita , in Histor. Chronol. Pontif. Roman. Lugdun. A. 1663. fol. 442. Illud adhuc observo ex Johannis Villanii , qui juxta Bellarminum A. 1348. obiit , Annal. Eccles. ad an. 1303. §. 2. Robertum Comitem Atrebatensem coram Rege Pontificis literas combussisse, id quod & Claudius Fauchetius Tom. I. Libert. Eccles. Gall. p. 193. factum scribit , deque Bonifacio dicit : Sedem eum occupasse ut vulpem , regnasse ut leonem , fuisse mortuum ut canem ; prout & in Arresto Regio adversus theses Jacobi A. 1595. quod habetur Tom. I. Libert. dicitur : Bonifacium terrorem potius quam religionem populis intulisse, vid. p. 491. & confer quoque Carolum Faye eodem Tomo p. 215. iisdem ex Platina verbis utentem.

Clerum delegatos , Anno 1615. ubi de eadem hac doctrina disceptabatur , responsum citasse , quod Patres in Comitibus Parisiensibus ad Cardinales Bonifacio adhærentes dederint , in hæc verba : Nos Prelati, Abbates &c. Ab omni tempore dicitur Gallia Regnum DEO uni subditum in temporalibus, quod omnibus notum est &c. Post mortem tandem Bonifacii, ejusque successoris Benedicti XI. seculo decimo quarto ineunte , Clemens V. contraria constitutione Bonifacii extravagantem abrogavit : Vide qui eam exhibet. Petrum de Marca , de Concord. Sacerd. & Imp. lib. 2. cap. 3. n. 8 : & adde Libertat. Eccles. Gall. Tom. II. c. 7. n. 21. p. 139. Quamvis ex Tilletio Marcus Vulson de la puiffan-

*Iniquus hic
est in Philis-
pam, iustoque
in Bonifacii
a quo AZO-
rius, Institut.
Moral. part.
II. lib. IV. cap.
XLX. p. 479. E.*

ce du Pape, & des libertés de l'Eglise Gallicane lib. 3. c. 20. n. 10. seqq. p. 223. non tam Clementem Bonifacii constitutionem sustulisse, quam confirmasse scribat : Unde non absque causa *Petrus de Marca* loc. cit. addit : *Statum ultimum, quem inspicere oporteat, petendum esse è Decretalibus Innocentii III. qui superiorem omnem in temporalibus à Regia Corona Francorum amoverit.* Habetur autem illa Innocentii constitutio in *Libertat. Eccles. Gallic.* Tom. II. cap. 7. n. 3. pag. 113. Licet nec hoc Innocentii rescripto se moveri asseruerit *Cardinalis Perronius*, ut debitam immediatè uni DEO regum in subditos potestatem, de fide esse concludere cogeretur, in oratione sua ad tertii Ordinis delegatos. Vide *les Oeuvres diverses de Mons. le Cardinal du Perron.* p. 599. & adde *Grammond.* Hist. Gall. lib. I. pag. 62. Edita de cætero est totius ejus controversiæ *Philippi Pulchri* cum *Bonifacio IX.* historia, ex regis tabulariis Lutetiæ Parisiorum apud *Sebastianum Cramoisy* A. 1655. Et ne quis putet, antiquata hæc, atque huc referenda minimè esse, non tantum Anno 1595. Parisienses Senatores in Censura, sive Arresto suo adversus *Florentem Jacob* memoriam ejus renovârunt, vid. *Thuan.* ad dictum annum Tom. V. Hist. p. 594. sed & *Clerus* nuper *Gallicanus* Parisiis congregatus, in Epistola ad *Innocentium XI.* modernû Papam, *Parisiis* Anno 1682. tertio *Novas mensis Februarij* data, eodemq; anno cum Regis privilegio ibidem typis expressa p. 17. acta hæc inter *Philippum* atq; *Bonifacium* moderno Pontifici in memoriam revocavit, uti nec hic in responsoriis ad *Clerum* d. XI. April. A. 1682. datis *Bonifacii* *Zelum* & *constantiam* in defendenda Ecclesiæ libertate adversus secularem potestatem laudare destitit. Nimis longum foret, omnia huc pertinentia recensere, ideoque de litibus, quæ *Carolo VI.* eum *Benedicto XIII.* ad *Libertates Ecclesiæ Gallicanae* Tom. II. c. 4. num. 7. pag. 33. & de iis, quæ *Ludovico XII.* cum *Julio II.* intercesserunt, sciendi earum cupidum ad *Thuanum* ablegamus, qui in *Hist.* lib. I. ad ann. 1505. p. m. 11. temerè atq; injuriosè Regem à *Julio* Pontifice proscriptum, Synodum contra Papam *Lugduni* convocasse, aureumque nummum insignia Franciæ ex una parte, cum hoc elogio : *Perdam Babylonis nomen* referentem, cudisse narrabit. Quanti Bullas *Sixti V.* itemque *Gregorij XIV.* adversus *Henricum III.* & *IV.* Reges hi fecerint, ex ^{*} *Libertati-*
bus

* Vid. etiam
Thuanum, in
Hist. lib. 82.
ad An. 1585.
pag. 47.

bus Eccles. Gallic. Tom. I. pag. 405. & Tom. II. cap. 4. pag. 46. seqq. cognoscere est. Quæ ante hos viginti annos contra *Alexandrum VII.* ejusque Bullam *jussu Regis* Lutetiæ Parisiorum decreta pronuntiatae fuerint, *Franciscus Carriere* annotavit in *Histor. Chronol. Pontif.* pag. 442. Unde *REX Ludovicus XIV.* Majorum suorum vestigia præmens, intercæteras à Gallicano Clero nuper propositas, approbatasq; de Ecclesiastica Potestate propositiones, illam quoque pragmatica atq; in perpetuum duratura sanctione confirmavit, quæ *Reges atque Principes in temporalibus nulli Ecclesiastica potestati DEI ordinatione, sed soli DEO immediatè subjici, neque clavium Ecclesia auctoritate directè vel indirectè deponi, aut subditos illorum eximi à fide atque obedientia, ac præsturo fidelitatis sacramento solvi posse, Clerus Gallicanus sanxerat.* Vide l'Edit du Roy pour l'Enregistrement & observation de la declaration du Clergé de France, touchant la puissance Ecclesiastique, donné à S. Germain au mois de Mars l'an 1682. LOUIS par la grace de DIEU, Bien que l'indépendance de nostre Couronne de toute autre puissance que de DIEU, soit une vérité certaine & incontestable, & establie sur les propres parolles de JESUS-CHRIST, Nous n'avons pas laissé, de recevoir avec plaisir la Declaration, que les deputez du Clergé de France, assemblez par nostre permission en nostre bonne ville de Paris Nous ont presenté, contenant leurs sentiments touchant la puissance Ecclesiastique &c. Adscribam verò articulum primum declarationis illius: Nos *Archi-Episcopi & Episcopi Parisiis mandato Regis congregati Ecclesiam Gallicanam representantes, unà cum cæteris Ecclesiasticis Viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito hac sancienda & declaranda esse duximus: Primum beato Petro ejusque successoribus Christi vicariis, ipsique Ecclesia rerum spiritualium & ad aternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à DEO traditam potestatem, dicente Domino: Regnum meum non est de hoc mundo. & iterum: Reddite ergo, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt DEI DEO: ac proinde stare Apostolicum illud: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas nisi à DEO: Quæ autem sunt, à DEO ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, DEI ordinationi resistit. Reges ergò & Principes in temporalibus nulli Eccle-*

*saistica potestati DEO ordinatione subijci, neque autoritate Clavium Ecclesiae directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publica tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiae quam Imperio utilem, ut verbo DEI, Patrum traditioni & sanctorum exemplis consonam omninò retinendam. Vix autem hujus atq; trium adhuc reliquorù articulorù, de quibus sermo nunc nobis non est, declaratio A. 1682. d. XIX. Martii à Gallicano Clero prodierat, cum eodem anno d. XXIV. Octobris apud Hungaros contraria ei conspiceretur epistola Georgij Szelephenij, Ecclesiae Metropolitanæ Strigoniensis Archi-Episcopi & regni Hungariae Primatis, ad universos & singulos Christi fideles in Hungaria constitutos Tyrnaviae data, mihiq; ab amico quodam Parisiis transmissa; in qua verò, postquam studium suum in tollendis malis, quæ Ecclesiae nocere possent, & in promovendis iis, quibus Orthodoxa Romana Ecclesia exaltaretur, commemorasset, ita is de Declaratione illa scripsit: *Inter caetera autem, quæ se nobis corrigenda & eliminanda obtulerunt, & moram pati non possunt, sine evidenti periculo animarum, non ultimum locum tenent quatuor illæ propositiones, quæ Cleri Gallicani nuper Parisiis congregati nomine prodierunt. Quæ quidem propositiones auribus Christianis absurda & planè detestabiles, cum per Hungarici quoque Regni provincias à Satana Ministris dissipata sint, eo fortasse consilio, ut perduellioni & cæteris malis intestinis pabulum & fomentum suppeditent, & incautis fidelium animis blanda pietatis specie schismaticum Virus instillent, Nos, omisâ in præsens curâ eas confutandi, cum perpetua sanctorum Patrum traditione, Oecumenicorum Conciliorum decretis & apertis ipsius divini verbi testimoniis satis explosa confutataque sint, (quamvis nonnulla scriptura loca auctores propositionum in suam sententiam callida & falsa interpretatione detorqueant,) neque desint insignes Theologi, qui has partes strenuè exequantur, prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, qui in hujusmodi casibus unanimi consilio & spiritu, noxias doctrinas & in fide periculosas proscripserunt, DEI nomine invocato & præhabito meliori forma, qua per temporis & loci difficultatem licuit, diligenti examine & deliberatione matura, cum Venerabilibus Fratribus nostris**

noſtris Co-Epiſcopis, Abbatibus, & Prapofitis, Capitulis, aliisque compturibus Theologia Profeſſoribus, & ſacrorum Canonum ſcientia preſtantibus Viris, preſatas quatuor propoſitiones conſigimus & proſcribimus, ne eas legere nec tenere, multominus docere audeant. &c. Quæ adeo dura ac rigida ſunt, ut, num Romanis etiam omnibus, (quorum aures aliàs teneritudine quadam plus trahuntur, ut Auxiliaris Præfectus, apud antiquum ſcriptorem vitæ S. Hilarii Epiſcopi Arelatenſis ait) nedum Gallis, placiturus iſte verborum Szelephenij rigor ſit, haud immeritò ambigere quis poſſet.

§. 19. Interpretes regiæ voluntatis fuere ſemper Theologica Facultatis Senatusq; Pariſienſis Aſſeſſores, qui contrariæ ſententiæ nunquam non animoſè contradixerunt, prudenterque, ne libri eam contingentes noxæ cuiquam in regno eſſent, decretis proſcriptionibusq; ſuis caverunt, ſicut *Tanquerelli* theſes A. 1561. apud *Thuanum* Hiſtor. Tom. II. lib. XXIIIX. p. 50. (contra quas arreſtum vide in *Libertatibus Eccleſ. Gall.* Tom. I. pag. 123.) *Florentis Jacobi*, qui A. 1595. X. Maji ſub *Thoma Blanzi* Doctoris Theologiæ præſidio, à Papa *Clemente VIII.* tanquam Vicario DEI, temporalia & ſpiritualia petenda eſſe, propugnare conatus fuerat, apud eundem Hiſtor. Tom. V. lib. CXIV. pag. 592. (arreſtum contra ejus diſputationem habetur in *Libert. Eccleſ. Gall.* Tom. I. p. 447.) *Mariana* A. 1610. apud *Grammond.* Hiſtor. Gall. lib. I. p. 9. *Bellarmini* A. 1614. apud eund. lib. cit. p. 10. *Santarelli* A. 1625. apud eund. lib. XV. p. 652. aliorumque libri Regum auctoritatem non à DEO *αὐτῶν* derivantes, tanquam falſi, pernicioſi, ſeditioſi, verboque DEI contrarij. planeque deteſtandi, rejecti ab illis (etiam ab integris Academiis Pariſina, Rhenenſi, Tholoſana &c.) condemnatique fuere, prout latè expoſitum ab auctore de la *Theologie Morale des Jeſuites & Caſuiſtes* part. 2. p. 126. ſeqq. Adde *Limnaum* ab eoque citatos auctores, in *Notit. Regni Franciæ* part. 1. lib. 2. p. 410. cum primis autem vide Tomum II. *Libertat. Eccleſ. Gall.* cap. IV. p. 59. ſeqq. & lib. VII. p. 173. ſeqq. ubi ipſa arreſta ac cenſuræ exhibentur. Quomodo A. 1615. *tertius Ordo*, in Generalibus Galliæ Comitibus ſacram independentemque Regum auctoritatem defenderit, conſentientibusque Pariſini Senatus Patribus, eam in ſententiam pronun-

nunciârit, quod pro lege atque sanctione pragmatica ac fundamentali habendum posthac esset, Gallia Reges unius DEI beneficio regnare, neminemque in temporalibus Dominum suum agnoscere. *Grammondo* auctore constat *Histor. Gall. lib. 1. p. 61. seqq.* Anno 1663, d. XXX. Maji occasione Disputationis Theologicæ *Gabrielis Drueti* de Villa nova, Theolog. Baccalauri d. XIX. Januarii eod. Anno habendæ; inhibita verò arresto Parlamenti, (quod habetur in *Journal des Illustres Audiences du Parlement* Tom. II. lib. 5. cap. 2. pag. 475.) Sorbonæ Doctores in Declaratione sua à Parlamenti Parisiensis Curia expetita, eandem nobiscum doctrinam professi sunt; Vid. Decretum Curia Parlamenti Parisiensis, in Latinum à *Stegero* translatum, quod habetur in fine epistolarum Provincialium *Montalrij*, editore *Rachelio*: uti & non ita pridem fecit Baccalaurus Theologiæ, qui Anno 1673, d. XV. Novembr. in Sorbona sequentem thesin adversus *Supinum* quendam, qui XV. Julii A. 1673. *Fridericum II. Imper. erga sedem Apostolicam ingratum, justè in Concilio I. Lugdunensi depositum fuisse* defenderat, causæque sic Paparum justo plus patrocinari visus fuerat, propugnavit: *Ecclesia ne quidem indirectum dominium habet in Regum temporalia: rabiem igitur aut certè insaniam produunt, quicumque asserunt, deponi posse Reges aut etiam Imperatores, à Romanis vel aliis Pontificibus; aut quod majus est à Concilijs Oecumenicis: non minus desipiunt, qui putant, Regum maxime Christianissimorum subditos à sacramento fidelitatis semel jurato absolvi unquam posse.* Confer les *Entretiens d'Eudoxe & d'Euchariste sur l'Histoire de l'Arianisme & des Iconoclastes du P. Maimbourg à Cologne l'An 1683, p.m.110.* Ut adeo mirer, *Maimburgiû* in *histoire du Luther. Tom. I. lib. 2. p. m. 71.* scribere: *Facultatis Theologica Parisiensis Doctores constantissimè semper jura atque prerogativa Sanctæ Sedis, unde Catholica Ecclesia unitas dependeat, propugnâsse.* Certè Italicam atque Transalpinam Theologiam qui defendunt, contrarium potius eos fecisse, asserent. Ratum igitur fixumque esto ac maneto, quod Senatores Parisiensis Collegii, in *Arresto contra Jacobum* scribunt Tom. I. *Libertat. Eccles. Gallic. p. 490.* Nos Roys ne tiennent leur Souveraineté, que de DIEU seul, ne reconnoissent par dessus eux, pour le gouvernement temporel de leur

Confer etiam
I. Aug. Thuanum
Histor. Tom. V. libr. CXIV. p. 593.

leur Royaume autre que DIEU. C'est chose, que l'Eglise Gallicane tient pour résolue & indubitable, non pas par privilege ou liberté particulière, mais par droit commun, conforme à la parole de DIEU, à l'ancienne police de l'Eglise universelle, & aux decrets des Conciles Oecumeniques. Res est, quam Gallicana Ecclesia pro certa, & de qua non dubitari queat vel debeat, tenet, non quidem privilegio quodam, aut libertate peculiari; sed jure communi; cum Verbo DEI, antiqua Ecclesie universalis disciplina; decretisque sanctis & Oecumenicis Synodis consentiente.

§. 20. Neque verò Politicorum solum aut Juristarum, (ut *Bellarminus* loquitur,) siye etiam Sorbonæ Doctorum, quos sæpius aliàs falsitatis & arrogantia convictos Jesuitæ scribunt, in *Spongia sua contra Censuram Facultatis Theolog. Paris.* pag. 13. (quam quum *Franciscus Hallier* Parisiensis Theologus Vindiciis suis profigâisset, *Ludovici Cellotij* Jesuitæ iram in se concitavit, in præfat. lib. de Hierarchia cap. 2.) doctrinam hanc, sed & ipsorum Jesuitarum esse, horum declaratio ostendit; quam sicut *Gabriel Bartholomæus Gramondus*, in libro 15. Historiarum Gallicæ pag. 654. nobis reliquit, huc adjiciam. *Agnosimus & profiteamur Regum immediatam esse à DEO potestatem independensque ipsis jus esse in subditos; cui sententia ut vera, nostro omnium sanguine subscribetur, si opus, non secus ac censuris, si qua à Clero Gallicano aut Sorbona in ejusmodi libros edentur. Promittimus*

* Vnde lucem accipiunt, qua eandem in sententiâ Achilles Harlezus Senatus Parisensis Princeps diu jam ante eoram Henrico IV. disseruerat, apud Thuanum in Hist. Tom. V. libr. CXXXII. p. 1124, quem lege & miraberis.

condemnatum sedi Romanæ præferunt, *changeant d'avis selon la diversité de temps, & toujours tout prêts à faire tout ce qu'on voudroit*; mutantem sententiam juxta variationem temporis, semperque quod petebatur facere parati, uti *Maimburgius* Histoire de la Decad. de l'Empire lib. I. pag. 50. & 53. ingenium eorum depinxit. *Dionysius* certè *Petavius* Celebris Jesuita, qui Declarationi illi, ex Grammondo modo adductæ, pariter cum reliquis, eodem citato loco referente, subscripserat, non quidem cœlum, animum tamen mutavit, quando aliquot post annis in *Theolog. Dogmat.* Tom. III. de Eccles. Hierarch. lib. III. c. XIV. pag. 881. edit. Paris. A. 1644. scripsit: *Ius omne ac potestatem à natura ipsa communitati esse traditam, quæ eam postea vel in plures Magistratus ac rectores partiatur, vel integram in unum aliquem transferat, pro eo ac plurium regimen vel unius elegerit, ex quo civilium per gentes ac populos administrationum discrimina orta sint*: & uti eo rectius constaret, se nostræ sententiæ non favere, *Bellarminum* Tom. I. Contrôv. de Laic. lib. 3. citavit, quem loco ab illo citato nobis immeritò adversari notum est, & in secunda etiam sectione ostenditur. Idem *Coto* Jesuita Anno 1610. eodem Grammondo teste lib. I. Histor. pag. 10. confutationem libelli *Johannis Mariana* Jesuitæ de Regis institutione, (in quo is pleraq; perperam de immediata potestatis Principum à DEO origine, deque summi Pontificis in Reges potestate scripserat, quique pœnali judicis flammæ Parisiis datus fuerat,) stylo satis acri vulgavit, erroneasque Marianaæ assertiones societatis nomine confutavit, quem si nancisci liceret, plura forte, huic quod præ manibus est argumento idonea, neque injucunda, observari addiq; possent. Sed satis de Gallorum hoc in capite consensu diximus, pergendum ad alia. Ante verò quam id fiat, illud adhuc necessariò monendum videtur, causæ nostræ neutiquam obesse, quod *Libertatum Gallicana Ecclesia Volumina* toties in præcedentibus citaverim, quæ tamen statim ex quo prodierunt, sanctioris Regis Consistorii Decreto interdicta, & à Galliæ Episcopis in satis frequenti cœtu diris devota fuisse constat, teste *Epistola Cardinalium, Archi-Episcoporum, & Episcoporum Parisiis tunc agentium ad Cardinales, Archi-Episcopos &c. per Gallias, de duobus Libertatum Ecclesia Gallicana Volumi-*

luminibus damnandis Parisiis IX. Febr. Anno 1639. data, quæ post inserta quoq; fuit *Concilijs Gallia Novissimis* curâ Ludovici Odespui, A. 1646. Parisiis editis p. 727. & 728. Præterquã enim, quod *Petri de Marca*, *Maimburgij*, atque aliorum, tum & ipsiusmet *Cleri Gallicani*, qui in nuperis Congregationis suæ actis sæpius ea allegavit, exemplis tueri me possim, profanas ego vòcum novitates, aut unius saltem atque alterius auctoris sententias à reliquorum Gallorum doctrina atque moribus alienas, haud allegavi, sed ipsa acta ac monumenta publica, itemque decreta ac edicta Regio vel jussu, vel consensu in Galliis promulgata adduxi, & quidem, quod præcipuum est, in causa optima, & apud Gallos nunquam non asserta ac propugnata; non verò hæc, sed illas ob Nuntii Pontificii, omnia etiã tuta timentis, querelas apud Regem delatas, Decreto publico profligatas fuisse, *Petrus de Marca* actorum omnium optimè gnarus, & latæ sententiæ sincerus interpret docuit, in libro suo *de Concord. Sacerd. & Imp.* lib. I. statim ab initio.

*Non ignoro, fuisse interdum apud Gallos, maxime sub superioris seculi finem & huius in quo vivimus initium, qui asserti nostri defensionem non omnino tolerantiam judicârunt, uti ex iis, quæ quidam Sorbonæ Doctores A. 1589. Mense Martio, aliq; adversus Henricum III. pronuntiârunt, quæque Cardinalis Perronius Anno 1616. in contrarium, verba quum Cleri nomine in Comitijis faceret, disseruit, nec non quæ occasione Censuræ Stampesij Carnotensis Episcopi, doctrinam in defendenda Regia auctoritate, quam Roma non admittit, continentis, Anno 1625. Clerum inter Gallicanum & Parlamentum Parisiense acta disputatave fuere, abundè liquet. Verum, quæ vel ab uno Doctore dubitanter proposita, ut de Perroonio ex Grammondo lib. I. *Histor.* pag. 60. seqq. constat, vel turbulento rerum statu à paucis asserta, & ab aliis eopse ac insequentibus tempore impugnata fuere, uti Sorbonæ Doctorem decreto Anno 1589. Thuanus *Histor.* lib. 49 p. 391. & lib. 95 p. 424. teste, itemque Anno 1625. Gallicani Cleri actis contigit, apud Grammondum *Histor. Gall.* lib. 15. pag. 639. Canonis regulæque vim nequaquam obtineant. Vid. *Apologie pour les Catholiques Tom. I. chap. 8. p. ag 93. & chap. 10. pag. 111. seqq. adde tamen, quæ habet D. Jurieu in libro, quem nuper edidit sub titulo: Histoires du Papisme & Calvinisme mises en parallele Tom. IV. pag. 274. seqq. Et si verum est, quod M. Antonius Arnaldus, in Parlamento Parisiensi Advocatus in Orat. sua pro Universi. Paris, contra Jesuitas pag. 14. scripsit, non nisi Jesuitarum**

discipuli ac alumni, Syndico Fabro aliisque obstantibus, decretum adversus Henricum III. sanciverunt. *Quid quod & auctor libelli Critique Generale de l'Histoire du Calvinisme p. 514. Perronij Orationem jussu Gallicani Cleri ex eorum Actis atque Ephemeridibus ejectam atque exclusam esse scribat, cujus fidei tantum quisque tribuat quantum volet. Quomodo verò Gerfon, Almaynus itemque Navarrus, dum contraria sententia favere videntur, intelligi explicarique debeant, M. Antonius de Dominis ostendit, de Republ. Eccles. lib. 6. c. 2. num. 22. pag 528. & 529. Qua Bernhardi mens fuerit, quum duos Pontifici gladios datos scriberet, spiritualem alterum, alterum temporalem, in Libertatibus Eccles. Gallic. Tom. I. p. 460. exponitur, quibus addendus, qui hoc anno de Ecclesiarum Germania Libertatibus scripsit, Johannes Schilterus, celebris apud Jenenses Jurium Doctor & Professor lib. IV. c. VII. num. VII. p. m. 602. Quod etiam quidam, ut Juretus, Bellarminus, Peronius, aliique putant, Philippi I. tempore, ob ejusdem anathema, quo ab Urbano Pontifice notatus fuerat, intermissum fuisse à Gallis adscribere actis, regnante Philippo, ejusque loco scripsisse eos, regnante Christo, falsum esse minimeque cum veritate consentire, rectè dicit Carolus Faye, in Libert. Eccles. Gall. Tom. I. p. 213. ostensumque est à Davide Blondello integro libello, quem is hac de re Anno 1646. Parisiis scripsit, & cui titulum fecit: De Formulæ Regnante Christo in veterum monumentis usu, justas pro Regibus maximis Philippo I. & II. summaque Regum omnium potestate vindicias complexa Diatribe. Ex quo mutari possunt, qua Becmannus in Notit. Dignit. Illustr. Diss. XIII. c. 1. §. 7. p. 344. itemq; Dn. D. Scherzerus in Anti-Bellarmin. Dissp. I. p. 16. hac de re scripserunt.*

§. 21. Atque hæc opinio homines etiam à diviniore cœtu segregatos imbuuit, camque in rem egregiè dicta passim in paganorum scriptis reperiuntur. *M. Terentius Eques Romanus apud Tacium Annalium VI. p. m. 147. edit. Plantin. Tiberio summum rerum judicium Deos dedisse dixit, obsequij gloriam subjectis relictam esse. Et Titus Imperator apud Suetonium in Tito*

* *Quem Homeri locum eo nomine* lib. VIII. pag. 768. *Principatum fato dari agnovit. Apud Homerum in descriptione Regis ponitur, Ἰλιάδ. β.*

laudat ac explicat Dio Chrysoptom⁹ Orat. de Regno prima pag. 5. edit. Venet.

εἰς κοίραν ὀ. εἰς
εἰς βασιλεὺς, ὃ ἔδωκε Κρόνῳ παῖς ἀγκυλομήτεω.
Σκῆπτρον

* *Unus Princeps unus Rex esto, cui sceptrum dedit sagax Saturni filius i. e. Jupiter,*

Idem

Idem *Homerus*, ceu doctis observatum, perpetuo ferme epitheto Θεός βασιλῆς, *divinos Reges*, & Διοσφόρις, à *Jove educatos* appellat. Notum est & illud celebre *Ascræi Poëtæ Hesiodi* dictum, in *Theogonia* vers. 96. ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆς, à *Jove Reges*. Id quod & *Callimachus* *Cyrenæus*, hymno in *Jovem* (quem non ita pridem nobilissima *Virgo le Fevre* cum aliis *Callimachi* reliquiis edidit, valdè ob id laudata in *Journal des Sçavans A. 1675. p. 74.*) v. 79. imitatus est.

Ἐκ δὲ Διὸς βασιλῆς, ἔπει Διὸς ἐδὲν ἀνάκτων
Θειότερον τῷ κ' σφίτερον ἐκρίναο τάξιν.

*Ex Jove sunt Reges, quia nil divinius usquam est
Regibus, & commune datum est his cum Jove regnum.*

In opere suo incomparabili de providentia *Synesius* lib. I. ponit, apud *Ægyptios Reges à Dijs constitui*; quemadmodum etiam teste *Porphyrio* nec non *Eusebio*, de præparat. *Evang. lib. 9. c. 1. fol. 238.* apud *Essenos* doctrina hæc obtinuit, quod sine *DEI* numine, nemini imperium habere contigat, ἢ δὴχα θεῷ περιγίνοιθαι τι νὶ τὸ ἀρχεῖν. Agnovit idem *Perdiccas* apud *Curtium* lib. X. de *Alexandri M. morte* verba faciens: *Magnitudinem rerum quas egit Alexander intuentibus credere licet, tantum Virum Deos accommodasse rebus humanis, quarum sorte completa citò repeterent eum sua stirpi.* Quæ omnia, ut de *Diis falsis* falsò, ita de vero atque uno *DEO* verissimè dicuntur. Plura *Philosophorum* & *Poëtarum*, atque *Græcorum Latinorumque auctorum* hanc in rem dicta allegari possent, si testibus res illa egeret, quæ tor scripturæ sanctorumque *Patrum* dictis atque rationibus confirmata jam est. Conferri interim potest *Claudius Salmasius* in *Defens. Regia. cap. 2. pag. 53. & cap. 5. p. 146.* ejusque *Civis Samuel Bochartus*, in *Epistola ad D. Morley*, quæ habetur in fine ejus *Geograph. S. edit. Francofurtanæ*, (in ea enim quæ *Cadomi A. 1651.* procurata est, frustra eam quæsiveris.) p. 74. Pertinet huc etiam, quando scriptores non *Christiani* locutionibus atque appellationibus *divinis* *Regiam* majestatem prosecuti leguntur, quod *Principes Dijs inter homines sint*, quod *DEI imaginem gerant*, *ejus in terra vicem agant*, quod peculiari quodam modo *DEO cura sint*, quod *divinum quid atque sanctum & non violabile us insit* &c. qualia ut cumulemus opus non est, obvia quippe pas-

sim atque aliis notata. Vide omninò quæ magnus noster *Bœclerus* in libro, quem de *Auspicio Regio*, inscripsit, annoq; 1645. hîc imprimi curavit, passim de hoc argumento annotavit, quæque eo non minor *Gerhardus Johannes Vossius* habet. de *Idololatria Gentil.* lib. 3. cap. 17. pag. 806. ubi plura veterum loca, ut *Vir* erat magnæ lectionis, congestit, quæ inde peti malo quam hoc loco exscribere.

§. 22. Hujus dignitatis suæ prærogativam & ipsi Imperatores Regesque olim non ignoraverunt, hincque leges suas *divinas, sacras, sacratissimas, divalia oracula* vocaverunt, & has violare non tam inobedientiam, quam *sacrilegium*; & majestatis crimen *δοτέλειαν*; quin & ipsos *sacratissimos, Celestus, Θεοσεβείς, ὑπισῆς Κυρίου*, & imperium suum sanctum, & *θεοπροσένθω* dixerunt. Qui * loquendi modi sub Christianis Imperatoribus, etsi gentilem adorandi Reges cultum non admittent, servati sunt, nempe ne eorum vilesceret auctoritas, qui ob communicatam quodammodo potestatem divinam, DEI vicem obtinerent inter homines. Vide hîc *Marquardi Freheri* Orationem de *Constit. Imperialium* excellentia p. m. 53. Quò etiam respici credo, quando *Sacra Majestatis* titulus regibus atque Principibus potestatem immediatè suam à DEO accipientibus tribuitur, quando item Romanum Imperium cum adjectione *sacrum* communiter appellatur. Vide de illo *Johannis Limnai* Notit. Regni Franciæ lib. 2. cap. 6. p. 432. seqq. de hoc *Bœcleri* nostri Dissertationem de *Sac. Rom. Imperio*, quæ Notitiæ ejus Imperii adjecta est, pag. 402. seqq. cujus conjectura, quòd Romanum Imperium ideo ante duodecimum seculum *sacrum* vocatum non reperitur, quia *artibus primùm Gregorii VII.* (ut §. XIV. indicatum quoque est,) *sacra ejus majestas in dubium vocata, solemnitate elogij hujus vindicanda fuerit*, præ illa jure aridet, qua fieri id quidam putant, *ob sanctitatem Pontificis Romani, quem verticem & caput Imperij jactare non verentur.* Vid. *Limnaum* Jur. Publ. Tom. I. lib. 1. c. 7. num. 6. & adde *Frischij* additiones loc. cit. Cum primis autem huc facere videtur, quòd Imperatores, Reges, itemque Principes nostri, *divinæ gratiæ* characterem nominibus suis præfigunt, seque Reges atque Principes *DEI gratiæ* appellant, more quidem atque exemplo Græcorum Imperatorum, qui

* Contra *seniores* Casp. Sandri de *his censuram* D. Dannhauc. rum *confer.* in *Theol. Conscient.* Tom. I. part. 2. pag. 894.

Ἡ βασιλεία ἐν χριστῷ, Reges in Christo vocârunt, itemque solemne illud: ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν, *Majestas nostra divinitus sive à DEO instituta*, exordiendis edictis & epistolis usurpârunt, ut ex Græco-Romano jure lib. II. *Novella Basilij de Struendis Ecclesijs*, & alibi passim videre est. Hinc enim esse, quod *DEI gratiâ* Reges dici soleant, nobiscum tertii Ordinis Delegati in Defensione sua adversus Perronium Cardinalem fatentur, apud *Grammond. Histor. Gall. lib. 1. p. 68.* & *Loyseau des Seigneuries chap. 3. n. 66.* illis solum τὸ *DEI. Gratiâ* convenire scribit, *qui ne tiennent leur estat, que de DIEU & de l'épée, qui imperium suum non nisi à DEO habent atque gladio.* Vide etiam D. *Dorscheum* in *Prodrom. Anticris. pag. 44.* Speciatim id *Gregorius Tholosanus*, lib. 47. *Syntagm. c. 14. num. 15.* de Galliarum Regibus, verum facit, sic scribens: *In nostra Gallia Rex noster ἀντοκρατορῶς ἐστὶ, & Monarcha absolutè, plènè & sui arbitrij &c. quod icsatur titulus, quo se exornat DEI gratiâ Francorum Rex, à nemine alio, quam à DEO potestatem se accipere ostendens.* Confr. quoque, qui ex *Cassanæo* idem docet *Ludov. Rodolphinum*, de *Origine Ducum Italiæ num. 86. p. 24.* Unde olim apud Gallos pariter atque Germanos, quibus Duces atq; Comites prædicato hoc usi fuerunt, uti præter alios citatus supra *Loyseau des Seigneuries* dicto capite ac numero ostendit, quamvis id hodie in Gallia res criminis sit, vid. *Limnai Notit. Regni Franc. lib. 2. cap. 6. pag. 431.* Apud Germanos autem inde ab *Ottonum* tempore, quo Ducatus atque Comitatus hæreditarii facti, adhucdum obtinet. Vid. *Nicolaus Mylerus ab Ehrenbach*, de *Principibus & Statibus Imperii part. 1. c. 30. p. 295.* Non *DEI* certè, sed *populi* aut *Pontificis gratiâ* Reges atque Principes scribere necesse haberent, si quidem coronam potestatemque suam non *DEI* unius beneficio acceptam ferrent. *Cette qualité*, dicitur rectissimè in *Arresto Parlamenti*, adversus erroneas *Jacobi theses Tom. I. Libertat. Eccles. Gall. p. 452.* *qu'ils prennent de regnans par la grace de DIEU, seroit sans doute fausse, comme si les jöueurs de tragedies écoutent leurs protocoles, ils estoient necessitez d'ouyr autrui, pour entendre les bornes & mesures de leur puissance.* Symboli loco *Carolus M. Pauli Apostoli dicto 1. Corinth. XV, vers. 10. χάριτι Θεοῦ εἰμι ὃ εἰμι, gratiâ DEI sum, quod sum,*

sum, usus est apud *Limnaum* Notit. Regni Franc. lib. 2. cap. 18. p. 854. uti & Lusitaniæ regulos eo in epistolarum suarum principio usos fuisse, ex vetusta aliqua monetæ inscriptione apud *Grammondum* observatur Histor. Gall. lib. 1. pag. 68. Et mirum est, quod Episcopi, Cardinales, alique Romanæ Ecclesiæ Prælati, cum & à DEO se suam dignitatem habere gloriantur, epistolarum tamen suarum inscriptiones aliter, quàm Paulus citato loco exornent, seque cum adjecto *DEI & Apostolica Sedis gratiâ*, eos quos sequentia continent, esse scribant: Contra atque prisca omnes Episcopi fecerunt, qui sine addito, solius *DEI gratia* se tales dixerunt, ut ex *Ivonis Carnotensis*, *Petri Blesensis*, aliorumque epistolis liquet. Ut falsum adeo sit, quod *Andreas Vallius*, de suprema potestate Papæ part. 3. quæst. 6. asserit, formulam hanc, qua Episcopi hodie utuntur in suis literis scribendis *N. DEI & sanctæ Sedis Apostolicæ gratiâ Episcopus*, antiquissimam esse. Vide, qui eum hac in re castigavit *Edmundum Richerium*, Doctorem atque socium Sorbonicum in Histor. Concil. General. lib. I. cap. X. pag. 292. Observat tamen *Limnaeus* in Notit. Regni Franc. lib. 2. cap. 6. pag. 429. *Carolus* Episcopum Andegavensem hoc etiam seculo *DEI gratiâ* Episcopum se scripsisse: Prostant quoque exempla adhuc recentiora, quæ vero recensere nunc non vacat. Illud saltem adhuc addo, Archi-Episcopos Angliæ hodiernum *DEI se gratiâ* tales scribere, & à Regibus etiam Angliæ in epistolis adjectionem illam accipere, sicuti *Jacobus* Cantuariensi Præsuli scripsit: *Jacobus DEI gratia, &c. Reverendissimo in Christo Patri, prædilectoque & fideli Consiliario nostro, Georgio* eadem gratia *Archi-Episcopo Cantuariensi*: Plura de hac appellatione *Becmannus* collegit in Notit. Dignit. Illustr. Differt. 1. cap. 3. §. 7. pag. 27. Taceo Juris Publici Doctores, qui hæc ex instituto prosecuti sunt. Digna omnino sunt Excellentissimi *Bœcleri* verba, quibus de Auspicio Regio cap. 3. §. 5. pag. 43. paragraphum hanc egregie illustrat, ut eandem finiant: *Imperator DEI Gratia est, qui DEO gaudet auctore, DEO gloriatur Imperatore, DEO viget custode. Imperator ex DEI gratia, in DEI gratia, sub DEI gratia, cum DEI gratia. Hac gratia DEUM Imperatori, Imperatorem DEO conciliat, conjungit. Gratia plena auspicio divino & Regio; gratia divini-*

divinitatis imagine & charactere fecunda ; gratia qua Imperatorem DEI vicarium , & si hic quoque modestia splendorem miscere licet , qua DEUM facit ; sed DEUM , qui se hominem esse , inter homines vivere , DEO servire non nesciat , non taceat.

§. 23. Possem latè adhuc evagari , & ex Regum Imperatorumq; hanc in rem publicatis decretis atq; constitutionibus plura adferre , tum & ex Historiis prolixius ostendere , quam nunquã Reges inter atq; Imperatores defuerint , qui Henricorum , Fridericorum , Ludovicorum , Ottonumq; exemplo , ausibus sese Majestatis Regiæ hostiũ opposuerint , potestatisq; suæ originem non nisi cœlis se debere professi fuerint : sed summa rerum capita consecrato nautas quodammodo imitari nunc liceat , qui multa littora prætervehuntur , ut eò citius in portum appellant ; maximè , quum de eo abundè alii egerint , potiusquè Historici sit rem eam explicare , quam quidem ejus , qui divina tractat . Confer interim *Melchioris Goldasti Monarchiam Imperii , ubi prolixissime , & Ludovici Maimburgii Histoire de la Decadence de l'Empire , itemquè Johannis Schilteri de libertate Ecclesiarum Germaniæ septem libros , ubi in compendio , accuratè tamen , rem hanc pertractatam invenies . Temperare tamen mihi non possum , quin duo illustria dicta *Friderici I. Imp. cognomine Barbarosse & Emerici Hungaria Regis , quibus & Papæ & populo jus omne in Principes adimitur , huc apponam : Illius quidem , quod apud Radevicum Frisingensis Ecclesiæ Canonicum , vitæque & gestorum ejus auctorem scriptorem lib. 1. c. 10. pag. 483. reperitur , verba hæc sunt : Cumque per electionem Principum a solo DEO regnum & imperium nostrum sit &c. cumque Petrus Apostolus hac doctrina mundum informaverit : DEUM timeate , Regem honorificate , quicumque nos imperialem coronam à Dn. Papa pro beneficio suscepisse dixerit , institutioni & doctrina Petri contrarius est , & mendacij reus erit . Hujus verò ad impium Fratrem suum Andream , militemque qui in ejus acie erat rebellem , verba hæc nobis asseravit diligentissimus Rerum Hungaricarum scriptor *Ant. Bonfinius , Decad. II. lib. 7. p. 176. Quando omnis potestas à DEO est , quis est , qui Regiam Majestatem vi aliqua scèdare audeat ? Non Emericus sum , non privatus homo . sed divi Stephani Vicarius , pronepos & hæres publicam personam gerens ; quia non tam vestra suffragia & hereditaria jura , quam Divi &***

sacra hujusce Corona numen me Ungaria Regem prestitere. Non cum mortali vobis res est, miseri; sed cum eo, cui præ divina dignitate supra mortalitatem aliquid accedit. De Friderico I. aliàs præter *Radeviciñ*, etiam Nussienlis Monachus, in *Magno Chronico Belgico* p. 180. editore Pistorio eadem refert, itemque *Guntherus Poëta*, qui ejus temporibus & vixit, & *Ligurinum* suum carmen (ab urbe Ligurina, sive quam Guntherum eâ intelligere eruditi observant, *Mediolano* sic dictum) scripsit, in eodemque his Friderici sententiam verbis lib. VI. v. 360. seqq. pag. 369. edit. Reuber. expressit.

Ergo quid ad summum de regni jure quid oro

Pontificem spectat? nullum caput. ista super se

Aspicit, excepto caelorum rege, potestas.

Ecclesiam regat ille suam divinaque jura

Temperet, imperium nobis fascesque relinquat.

Adde Nobilissimi Virorum patris *Spigelij* atque *Rittershusii* notas scholiaque in celebrem hunc Guntheri locum. Plures quoque auctores ex Hispanis, Italis, atque nostris Germanis, quibus Imperatorum Principumque causam agere, Pontificibusque divinæ imaginis ac potestatis, quæ à DEO est; quæque Reges regnant, odium & persecutionem impingere propositum fuit, missos facio: Citavit multos D. *Gerhardus* noster in Confess. Cathol. lib. II. Artic. III. cap. IX. pag. 667. seqq. habet & non paucos *M. Antonius de Dominis* de Republ. Eccl. lib. 6. cap. 10. p. m. 812, 813. Præ omnibus ex veteribus celebris est Apologia pro Ludovico Bavaro Imperatore à *Marsilio de Padua*, sive Patavino A. 1324. scripta sub titulo *Defensoris Pacis*: Edita ea primùm fuit Basileæ Anno 1522, ejusque mentionem diu jam, antequam typis committeretur, fecit *Jacobus à Königshoffen*, sive latino idioma-
te *Regio villanus*, (qui seculo XIV. in hac urbe sacerdos fuit,) in Chronico MSS, quod in Academiæ nostræ Bibliotheca videre mihi licuit, in quo p. 109. b. ita scripsit: *In disen Ziten wart das Buch gemacht/ das do heisset Defensor Pacis, da bewiset mit der heiligen Geschrifft/ das ein Bobest under deme Keiser soll sin/ unde bewiset auch des Bobestes/ und der Cardinalen guilt und hochvart und simonie.* In margine vetusta admodum manu adscriptum erat: *diese send auch Zwitterisch gewesen.* Notiora porro sunt, quæ in Angliâ pro *Henrico IIX, Elisabetha, Jacobo VI.* in Hispania pro
Phi-

Philippo III, in Italia pro Republica Veneta, ab auctoribus Romanam fidem tenacissimè in cæteris amplectentibus scripta editaque fuere, quàm ut ea hîc commemorem. Quin, quod mireris, hodiernus Pontifex Innocentius XI. in epistola sua ad Regem Galliarum Ludovicum XIV. d. XII. Martii data, nobis hac in re accessit, dum eum hisce verbis: ne cœlestis beneficentia fontem secus nunc (atque scilicet Papa in causâ Regalium vult) agendo, & DEI, PER QUEM REGNAS, Ecclesiam tam graviter ledendo, obstruas, intempestivè fatis atque dictatorie, (d'une maniere si forte & si touchante, ur auctor du Traité General de la Regale, part. IV. c. 16. p. 181. ambiguè scribit, malèque sentit,) admonuit. Id quod repetiit in epistola ad eundem Regem D. XXI. Septembr. 1678. exarata, quando inter cætera scripsit: Minimè dubitamus, quin Majestas Tua illicò declaret, nihil sibi majori cura esse, quàm reddi DEO, qua DEI sunt, A QUO tantas opes, tam splendidum ampliusque regnum, & omni regno potiora, tot præclara animi corporisque bona accepisti. Editâ utraque Epistola est cum aliis ejusdem Pontificis ad Regem Galliæque Episcopos scriptis, Anno 1681. Lutetiâ Parisiorum cum privilegio Regis, habeturque in fine tractatus inscripti: Procez verbal de l'Assemblée Extraordinaire &c. Quod Papæ testimonium eò illustrius est, eoque magis attendendum, quod ab eo ipso profectum fuerit, de cujus re hîc agitur, quoque minus de homine candido, nedum de Papa, ambiguus eum atque in eventu falsis locutionibus in tanto negotio usurum fuisse, præsumi debet.

§. 24. Deberem nunc forte etiam ex nostrorum, quos Lutheranos vocant, Theologorû scriptis testimonia aliquot producere, itaque ostendere, sententiam hanc in nostris Ecclesiis concordibus votis recipi atque doceri; sed quum Disputationis terminos egredi non liceat, præterea etiam multorum in superioribus mentio subinde jam facta fuerit, Confessionem solummodo nostram Augustanam nunc producâm, à qua Doctore Lutherano recedere religio erit: Ita verò Artic. XVI. de rebus Civilibus illa docet: quod legitima Ordinationes Civiles sint bona opera DEI, seu ut Germanicum exemplar, quod Imperatori Carolò V. exhibitum publiceque coram eo prælectum fuit, significantius expressit: quod Magistratus secularis, ejusque regimen sit à DEO crea-

tum & ordinatum. Von Pollicey und weltlichem Regiment wird gelehret / daß alle Obrigkeit in der Welt / und geordnete Regiment und Befäh / gute Ordnung von GOZT geschaffen und einagesetzet sind / & quidem, ut in *Apolog. Aug. Confess. ad Artic. IIX.* p. m. 156. id explicatur: *Ut hac rerum natura & hi siderum certi motus verè sunt ordinatio DEI, & conservantur à DEO: Ita legitima Politia verè sunt ordinatio DEI, & retinentur ac defenduntur à DEO adversus Diabolum.* Cui Augustanæ Confessionis definitioni qui adversetur ex nostris Doctõribus, deprehendi neminem, vixque ab alio deprehensum quem iri certus sum; adeo sancte studioseque venerandam Principum auctoritatem colunt illi atque prosequuntur. Vide hîc elegantia verba Dn. D. *Wandalini* Hauiniensis quondam Theologi in libro ejus de jure Regio lib. I. c. 7. p. 61. De Doctõre quidem *Samuele Pomario* Lubecensium excellenti Antistite pie nuper beateque defuncto, nescio quæ fabella post mortem ejus publicis relationibus inserta fuit, quasi is doctrina atque informatione sua scholastica, aquam veneno Monarcho-Mastigum infectam propinare olim juventuti consueverit, quam tamen Inclytus Lubecensis Magistratus in programmate ejus funebri, per Clarissimum Gymnasi sui Rectorem Dn. *Abrahamum Hinckelmannum*, egregie refelli curavit. Quod si etiam essent, uti quidem non esse constat, qui vel verbis vel factis in contrariâ sententiam apud nostros irent, nihil tamen inde damni reliqui consequerentur, valeretque hîc illa *Tertulliani* responsio in Apologet. cap. XLVI. fol. 77. qua, postquam sibimet ipsi objecerat: *Sed dicet etiam de nostris: excedere quosdam à regula disciplina? Desinunt,* respondet, *tum Christiani haberi penes nos.* Tantum verò abest, nostrates vel voce, vel scriptis, aut etiam factis imperantium summitati adversari, ut potius adversarii modum hac in parte eos excedere judicent, uti Cardinalis *Bellarminus* præfat. in lib. de Clericis dubitat: *Utri plus Principibus, Anabaptista nocent, vexando & detrahendo, an cumulando & blandiendo Lutherani?* & libro de Laicis tertio cap. 17. idem scribit, *Brentium atque Melancthonem hoc in capite non tam deficiendo, quam excedendo peccâsse.* Et *Stapletonus* Lutheranos ideo criminatur, in Promptuario Domin. XXII. post Pent. *quod Casari, id est Regibus & Magistratibus non solùm ea, qua eorum sunt, sed etiam ea, qua DEI sunt reddi velint.*

§. 25. Hæc fere sunt, L. B. quæ primum tractationis meæ caput conficiunt. Pluribus forte, quam par est, executus sum illam partem, neque diffiteor; sed in eo argumento diutius inhaerendum erat, ut veræ sententiæ fundamenta rite ostenderentur, comprobareturque aliis, sinceram apud nos de Magistratus auctoritate sententiam obtinere: eodem instituto; quo in *Apollog. August. Confess.* de ordine Politico p. m. 217. dicitur: *Hæc ideo recitavimus, ut etiam exteri intelligant, hoc doctrina genere, quod nos sequimur, non labefactari, sed multò magis muniri auctoritatem Magistratum & dignitatem omnium ordinariorum Civilium.* Quod calamo paululum indulgerem, effecit, ut Disseratio hæc sub manibus cresceret; intraque eum modum, quem instituti consuetudo & sumtuum ratio præscriperant, difficulter contineri posset, ideoque secundam atque tertiam sectionem addere nunc integrum haud fuit, adjecturus forte utramque, DEO Patronisque visum si ita fuerit, tempore aliò magisque commodo. Quod tot auctores citârim, eoque pagellarum augmentum non parum promoverim, vitio forte à nonnullis mihi vertetur; Verùm ab illis tantùm, qui instituti mei rationem vel non calent, vel non satis diligenter examinant. Extremò grates immortalî DEO, pro auxilio clementer præstito, quam demissè possum, ago habeoque, & de cordato Lectore mihi polliceor, eum, sicubi votis ejus haud satisfecero, non tam vires, quam voluntatem æstimaturum esse, quia & in magnis voluisse sat est: quando præterea ea nostrâ conditio est, ut nunquam non labamur. Sufficiant quæ dixi, & ex his concludant pii: *Ecclesie nostræ Evangelicæ, quam Lutheranam vocant, doctrinam de Magistratus Civilis auctoritate, & verbo DEI niti, & cum CHRISTI Servatoris nostri, sanctorumque ejus Discipulorum præceptis atque exemplis exactè congruere, neque vel contemni à pio pectore, vel etiam atro carbone debere notari, esseq; omninò talem, quæ Regium thronum præ omnibus alijs fulciat ac firmet,*

DEOque quæ DEI, & Cæsari quæ Cæsaris sunt, præclarè reddat.

Viro Clarissimo

DN. MARTINO DIFENBACHIO,

DN. Convictori olim, atque Amico dilecto,
solemniter

in Theologia Argentorati disputanti.

Disputat egregiè *Diffenbach*, præside *Magno*
BEBELIO, effundens *velut amnis* acumine
sefe

Judicii valde *profundi*. Plaudit *Apollo*,
Grator ego pariter: fructus, *precor*, inde redundet,
Et *Matri*, & *Patria* gratus cum splendido honore!

F. Wittenbergæ

ABRAHAM CALOVIVS D. Senior.

Præcellenti Dn. Respondenti,
Amico.

Quid Te commendet mea languida carmine vena?
Non elegos habeo, qui Tibi digna canant.
Quin quoque non opus hic est: dissertatio cum TE
Ipsi hac commendet satque superque Tua.
Sed quanquam verbis TE commendare decoris
Nunc non suscipio; nec potis esse queo:
Prolixum tamen affectum promitto merenti;
Quo commendatus Tu mihi semper eris.
Votaque, quæ summus rerum arbiter impleat, addo:
Ille Tuis studijs ut benedicat, Amen.

Gratulab. f.

SEBASTIANVS SCHMIDT D.

FINIS.

